

**Katholieke Universiteit Leuven
Faculteit Letteren**

**Taalattitudes
van Surinaamse jongeren
ten opzichte van het Nederlands**

Scriptie voorgelegd tot het behalen van de graad van
Licentiaat in de Taal- en Letterkunde: Germaanse Talen

Laura Fierens
Academiejaar 2005-2006
Promotor: Prof. dr. Koen Jaspaert

Katholieke Universiteit Leuven
Faculteit Letteren

Taalattitudes

van Surinaamse jongeren

ten opzichte van het Nederlands

Scriptie voorgelegd tot het behalen van de graad van
Licentiaat in de Taal- en Letterkunde: Germaanse Talen

Laura Fierens
Academiejaar 2005-2006
Promotor: Prof. dr. Koen Jaspaert

Inhoudsopgave

Laura Fierens.....	1
Laura Fierens.....	3

Voorwoord

Graag wil ik enkele mensen vermelden voor hun steun bij het tot stand brengen van deze scriptie. Mijn dank gaat eerst en vooral uit naar mijn promotor, Prof. dr. Koen Jaspaert, voor zijn efficiënte begeleiding. Dr. Lila Gobardhan-Rambocus heeft me erg geholpen met de verzameling van de data en het geven van nuttige tips. Zonder haar zou het onmogelijk geweest zijn dit onderzoek uit te voeren. De docenten van het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL) te Paramaribo wil ik hier ook graag vermelden voor de afname van de vragenlijsten. Dank ook aan de zeven Surinaamse scholen, met name Het Surinaams Pedagogisch Instituut, het Natuur-Technisch Instituut, het Havo – I, het Surinaams Pedagogisch Instituut, het IMEAO I- II, Het Christelijk Pedagogisch Instituut en het Mr. Dr. J.C. de Miranda Lyceum, voor hun deelname aan het onderzoek. Het Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdescollege te Mortsel ben ik erkentelijk om me de mogelijkheid te bieden een proefafname uit te voeren. Ten slotte wil ik ook mijn ouders nog bedanken voor hun geduld en morele steun. Elke Broothaerts ben ik dankbaar, voor het nalezen van deze scriptie.

Laura Fierens

Leuven, augustus 2006

1. Inleiding

De Surinaamse taalsituatie is erg uniek. Door de koloniale geschiedenis zijn mensen uit allerlei werelddelen met zeer verschillende culturen, talen en godsdiensten in één land samengebracht. Het gevolg daarvan is, dat er vandaag meer dan twintig verschillende talen gesproken worden in Suriname. De officiële taal is het Nederlands. Het is de taal van het onderwijs, van het bestuur en van een groot deel van het openbare leven. In Suriname heeft zich een eigen variëteit van het Nederlands ontwikkeld, het Surinaams-Nederlands. Naast het Surinaams-Nederlands, neemt ook het Sranan een belangrijke plaats in de Surinaamse gemeenschap in. Vaak krijgt het de status van ‘algemene omgangstaal’ toegeschreven omdat vrijwel alle Surinamers deze taal beheersen. Ook het Sarnami en het Surinaams-Javaans zijn van belang in de Surinaamse maatschappij. Het zijn de dagelijkse omgangstalen van een groot deel van de nakomelingen van Brits- en Nederlands-Indische immigranten. Daarnaast worden ook nog heel wat andere talen gesproken.

Het onderwerp van deze scriptie is ontstaan vanuit een algemene interesse voor de meertalige Surinaamse samenleving. Uit een onderzoek van de Nederlandse Taalunie (2005) bleek, dat 85% van de Surinaamse respondenten trots is op zijn moedertaal. Overigens bleek dat de Surinamers die het Sranan als hun moedertaal beschouwen, trotser zijn op hun taal dan zij die het Nederlands als hun moedertaal zagen. Ook werd vastgesteld dat 71% van de Surinamers hun variant van het Nederlands mooi vindt. Dat is een hoger percentage dan in Vlaanderen en Nederland. In Vlaanderen vindt 63% het Vlaams-Nederlands mooi en slechts 39% van de Nederlanders vindt Nederlands-Nederlands mooi. (Taalpeil 2005: 1-3) Naar aanleiding van deze resultaten, werden we benieuwd naar de taalattitudes van Surinamers ten opzichte van het Nederlands. We kozen er uiteindelijk voor om de taalhouding van Surinaamse jongeren te onderzoeken, om na te gaan of zij het Nederlands als een opgelegde taal ervaren of niet. Het Nederlands is immers de taal die de voormalige kolonisator aan de Surinaamse bevolking opgedrongen heeft. Na de onafhankelijkheid in 1975 heeft men deze taal als officiële taal bewaard, maar de vraag is of de Surinamers daarmee tevreden zijn. We hebben ons specifiek tot jongeren gericht omdat zij de kolonisatieperiode niet meegemaakt hebben.

De doelstelling van dit onderzoek is, om de taalattitudes van Surinaamse jongeren ten opzichte van het Nederlands te onderzoeken. We hebben daarvoor een uitgebreide vragenlijst verspreid over zeven verschillende scholen in Paramaribo. 192 jongeren uit de laatste twee

klassen van het secundair onderwijs hebben hieraan meegewerkt. Op basis van hun antwoorden zijn we tot interessante vaststellingen gekomen.

De scriptie bestaat uit twee grote delen. Het eerste deel omvat hoofdstuk 2 en 3 en is theoretisch van aard. In hoofdstuk 2 wordt de Surinaamse taalsituatie in detail beschreven. Ook de geschiedenis van Suriname komt daarbij aan bod. In hoofdstuk 3 wordt de theorie omtrent taalattitudes en attitudeonderzoek uit de doeken gedaan. Hoofdstuk 4 en 5 behoren tot het tweede deel dat over het onderzoek zelf gaat. De methode van het onderzoek wordt in hoofdstuk 4 beschreven. Achtereenvolgens wordt de keuze van de proefpersonen, het opstellen van de vragenlijst en de dataverzameling en afname besproken. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Eerst wordt een beschrijving van de steekproef en van de taalattitudes bij Surinaamse jongeren gegeven, daarna wordt er naar verbanden tussen de resultaten gezocht. Ten slotte wordt alles nog eens samengevat in de conclusie en worden ook enkele beperkingen van het onderzoek besproken. Deze scriptie wordt beëindigd met een algemeen besluit in hoofdstuk 6.

2. Taalsituatie in Suriname

2.1 Geschiedenis

De kolonie Suriname werd in 1651 gesticht door de Engelsman Willoughby, lord van Parham en gouverneur van Barbados. Hij kwam naar Suriname met een driehonderdtal Engelse suikerplanters uit Barbados. In korte tijd werd er een groot aantal plantages aangelegd, waar slaven het werk deden. Suriname bleef niet lang onder Engels bestuur. Na de Tweede Engelse Oorlog ging het in 1667 bij de Vrede van Breda in Nederlandse handen over. Tot 1975 is Suriname een Nederlandse kolonie gebleven, met uitzondering van de perioden 1799-1802 en 1804-1806, toen het gebied weer door Engeland bestuurd werd. Vanaf de stichting van de plantagekolonie in 1651 tot 1863 werden er slaven gehouden: indianen (rode slaven) en negers. (Gobardhan-Rambocus 2001: 22-23) Na de afschaffing van de slavernij in 1863, zochten de plantagehouders plaatsvervangende arbeidskrachten. Achtereenvolgens zijn groepen Chinezen (tot 1870), Hindoestanen (van 1873 tot 1916) en Javanen (van 1890 tot 1939) als arbeidscontractanten naar Suriname gehaald. (Charry, Koefoed en Muysken 1983: 27) Om de economie van de kolonie bloeiend te houden, was het van belang dat de immigranten na hun contractperiode in Suriname bleven. Door de blijvende vestiging van de buitenlandse arbeiders werd het culturele leven diverser. (Gobardhan-Rambocus 2001: 199) In 1876 probeerde het Nederlandse bestuur die diversiteit te beperken. Met de algemene leerplicht werd het Nederlands als enige schooltaal ingevoerd. De overheid wilde meer eenheid creëren door de Surinaamse samenleving te vernederlandsen. Het gebruik van het Sranan, de taal die op de plantages ontstaan was, werd afgekeurd. Sranan werd als slaventaal gezien; onderwijzers en ouders verboden hun leerlingen en kinderen om Sranan te spreken. Een kind dat het toch deed, kreeg het bevel zijn mond te wassen omdat die zwart geworden was. (Charry, Koefoed en Muysken 1983: 48) Ook de immigrantentalen werden in hun gebruik beperkt. De uitsluiting van het Sranan en de andere talen uit het onderwijs maakte de diglossie in Suriname niet kleiner. De bevolking ervoer deze maatregel als de officiële degradatie van de volkstalen. Men begon dan ook allerlei campagnes om de eigen taal te promoten. Vooral voor het Sranan werd gevochten. Omstreeks 1960 kreeg de taal zelfs officiële ondersteuning: de Staten keurden het tweede, in het Sranan geschreven, couplet van het volkslied goed, een voorlopige officiële spelling werd vastgesteld en een semi-officiële

woordenlijst gepubliceerd. Maar omstreeks 1962 kwam er een einde aan alle officiële belangstelling voor het Sranan. (Charry, Koefoed en Muysken 1983: 49) Het Nederlands is tot vandaag de officiële en onderwijstaal van Suriname. Op 25 november 1975 werd Suriname een zelfstandige republiek. Dat veranderde in feite niet veel; de grondwet week bijvoorbeeld nauwelijks af van de Nederlandse. Toch was de onafhankelijkheid een keerpunt in de Surinaamse geschiedenis, meer op het morele dan op het materiële vlak. De samenhang was er duidelijk door gegroeid, wat zich uitte in een sterke daling van de emigratie. De inwoners van de nieuwe staat zagen de toekomst optimistisch tegemoet. (Bakker, Dalhuisen, Hassankhan en Steegh 1993: 140) In 2004 werd Suriname geassocieerd lid van de Nederlandse Taalunie.

2.2 Multiculturele en meertalige samenleving

De koloniale geschiedenis van Suriname heeft mensen uit allerlei werelddelen met zeer verschillende culturen, talen en godsdiensten in één land samengebracht. De Surinaamse bevolking bestaat vandaag uit de volgende etnische groepen (Carlin en Arends 2002: 4):

Hindoestanen	35 %
Creolen	33 %
Javanen	16 %
Bosnegers	11 %
Indianen	3 %
Chinezen	2 %

Het multiculturele gehalte van de samenleving heeft tot gevolg dat er meer dan twintig verschillende talen gebruikt worden. Gobardhan-Rambocus onderscheidt daar vier groepen in: Indiaanse, Creool-, Aziatische en Europese talen. De Indiaanse of inheemse talen vallen taalkundig gezien uiteen in twee groepen, de Caraïbse en de Arowakse. Tot de Creooltalen behoren het Sranan, het Aucaans of Ndyuka, het Paramaccaans, het Boni of Aluku, het Saramaccaans en het Matawai. De derde groep, de Aziatische talen, omvat het Sarnami, het Surinaams-Javaans, het Hakka (een Zuid-Chinese taal) en het Libanees. Van de vierde groep talen is vandaag enkel het Nederlands nog van belang, de officiële taal en de enige taal in het onderwijs. (Gobardhan-Rambocus 2001: 387) In wat volgt, bespreken we de meest voorkomende talen in detail.

Het Nederlands neemt als officiële en onderwijstaal een belangrijke positie in de Surinaamse maatschappij in. Vanaf het begin van de Nederlandse kolonisatie in 1667, heeft zich een variant ontwikkeld, het Surinaams-Nederlands. Het eigen karakter van deze taal is een gevolg van de meertaligheid. Vanaf de stichting van de volksplanting werden naast het Nederlands verschillende andere talen gebruikt. Het Nederlands is daardoor lexicaal en grammaticaal beïnvloed geweest. Het Sranan is in het bijzonder van groot belang geweest. Specifieke kenmerken van het Surinaams-Nederlands kan men in vele gevallen in verband brengen met het Sranan. Het heeft tot de jaren zestig van de 20^e eeuw geduurd voor men de eigen aard van het Nederlands in Suriname erkende, wat aanvankelijk op veel onbegrip en tegenstand stuitte. (Gobardhan-Rambocus 2001: 434) Van Donselaer toonde met zijn ‘Woordenboek van het Surinaams-Nederlands’ uit 1977 aan dat de lexicale verschillen tussen Surinaams-Nederlands en Europees-Nederlands niet beperkt zijn tot een twintigtal woorden, zoals wel eens is verondersteld. (Charry, Koefoed en Muysken 1983: 118) Na de toetreding tot de Taalunie kreeg de Surinaamse variant van het Nederlands ook in Vlaanderen en Nederland erkenning. In de tweede editie van de Woordenlijst Nederlandse Taal die in oktober 2005 verscheen, werden 500 Surinaams-Nederlandse woorden opgenomen.

Het Sranan vervult als algemene omgangstaal een belangrijke functie binnen de Surinaamse samenleving. Het is één van de Creooltalen van Suriname. Dat wil zeggen dat ze ontstaan is uit een pidgin. Een pidgin is een taal die voor niemand als moedertaal fungeert, met een beperkt aantal gebruiksmogelijkheden, een arme structuur en kleine woordenschat, ontstaan uit een noodzaak tot plotseling contact voor mensen die elkaars taal niet spreken. (Charry, Koefoed en Muysken 1983: 18) Als de contactsituatie blijft voortbestaan dan zal het pidgin zich langzamerhand ontwikkelen tot een meer gecompliceerde taal. Op het moment dat het pidgin als moedertaal gebruikt wordt, spreken we van een Creooltaal. (Bakker, Dalhuisen, Hassankhan en Steegh 1993: 132) Aanvankelijk was het Sranan de contacttaal tussen de slaven en de blanken op de plantages, en is het voornamelijk gebaseerd op het Engels en Afrikaanse talen. De meeste onderzoekers vermoeden dat de taal in zeer korte tijd gevormd is, ergens in de tweede helft van de 17^e eeuw. Tot de invoering van de leerplicht was ook het Sranan onderwijstaal. (Gobardhan-Rambocus 2001: 416) Na 1876, werd het gebruik van deze taal door de overheid ontmoedigd. Ondanks de hevige strijd voor de emancipatie van het Sranan in de 20^e eeuw, heeft de taal geen officiële status verworven.

Het Sarnami is de dagelijkse omgangstaal van een groot gedeelte van de Hindoestaanse immigranten in Suriname. De taal is in Suriname ontstaan uit een aantal uit India

meegebrachte Hindi-dialecten. Op lexicaal vlak, heeft het invloed ondergaan van het Sranan en het Nederlands. (Charry, Koefoed en Muysken 1983: 66) Het Sarnami wordt ook wel een ‘koinè’ genoemd, van het Griekse woord voor ‘gemeenschappelijk’. Hieronder wordt verstaan “een vereenvoudigde versie van een taal, die buiten het oorspronkelijke gebied gebruikt wordt en die is ontstaan uit aan elkaar verwante dialecten, waarvan vaak allerlei oorspronkelijke verschillen zijn verdwenen.” (Gobardhan-Rambocus 2001: 427) Vandaag wordt Sarnami vooral frequent gebruikt binnen de Hindoestaanse bevolkingsgroep in Suriname.

Een andere taal die tot de Aziatische groep behoort, is het Surinaams-Javaans. Het is de taal van een groot deel van de nakomelingen van de immigranten uit het voormalige Nederlands-Indië. Het Surinaams-Javaans heeft veel leenwoorden uit het Nederlands, het Sranan en het Sarnami, en toch wijkt het niet erg van het Indonesisch Javaans af. Noch op het gebied van de fonologie, noch op dat van de morfologie en syntaxis lijken er belangrijke verschillen te bestaan. (Gobardhan-Rambocus 2001: 432-433) Vandaag heeft het Surinaams-Javaans een gelijkaardige functie als het Sarnami; het wordt vooral frequent gebruikt binnen de Javaanse bevolkingsgroep in Suriname.

Het gevolg van deze complexe taalsituatie is dat meertaligheid niet alleen een individuele eigenschap van de burger is, maar ook een maatschappelijk verschijnsel, omdat bijna iedereen meer dan één taal gebruikt. (Gobardhan-Rambocus 2001: 387) Tabel 1 toont enkele cijfers over het huidige gebruik van verschillende talen in Suriname (Taalschrift 2004).

Taal	Eerste taal	Tweede taal
Nederlands	200 000	200 000
Sranan	120 000	280 000
Sarnami	150 000	
Javaans	60 000	
Chinees	6 000	
Indianentalen	4 500	
Overige Creooltalen	40 000	

Tabel 1: *Aantal sprekers per taal*

Wetende dat Suriname in 2000 circa 435 000 inwoners telde, bewijzen deze cijfers inderdaad dat meertaligheid een maatschappelijk verschijnsel is. (Taalschrift 2004) Onder meertaligheid wordt verstaan, “het regelmatig afwisselende gebruik van meer dan één taal door dezelfde persoon met de mogelijkheid om in de verschillende talen volledige en zinvolle uitingen te begrijpen en te produceren.” (Gobardhan-Rambocus 2001: 388) Het accent ligt dus op het

gebruik van de verschillende talen en niet op de beheersingsgraad. Iemand die een bepaalde taal alleen kan verstaan en spreken is evenzeer meertalig als iemand die in die taal kan lezen en schrijven. In Suriname is er sprake van aanzienlijke verschillen in de beheersingsgraad, onder meer doordat velen voor hun beheersing van het Nederlands afhankelijk zijn van onderwijs en voor hun beheersing van het Sranan bijvoorbeeld, van de mate van contact met sprekers van deze taal. In een taalsituatie als de Surinaamse is er dus sprake van code-wisseling, maar ook van meervoudige diglossierelaties. Men bedoelt daarmee de maatschappelijke verhouding tussen de verschillende talen en variëteiten. Talen kunnen een hoge of een lage waardering (H- of L-status) hebben in een gemeenschap en dat heeft te maken met de waardeoordelen die sprekers geven aan talen die in de communicatie gebruikt worden. In Suriname heeft het Nederlands een H-status, de overige talen hebben globaal gesproken een L-status. Het Nederlands is immers de officiële taal, de taal van het onderwijs, de wetgeving en het bestuur, de wetenschap, de literatuur en de godsdienst, terwijl de groepstalen thuis worden gebruikt, in de literatuur en in zaken van religie. (Gobardhan-Rambocus 2001: 387-388)

2.3 Huidige situatie

De taalverhoudingen in Suriname vertonen op dit moment een zekere stabiliteit. Er is sprake van een grootschalige, functionele meertaligheid: de talen hebben in het sociaal-maatschappelijke verkeer aanvullende functies, zonder dat er van strikte complementariteit sprake is. Het Nederlands zal in de nabije toekomst de officiële taal blijven, omdat het van een opgelegde een eigen taal is geworden en wel de Surinaamse variant ervan. Steeds meer mensen kiezen voor het Surinaams-Nederlands en het wordt nu ook binnen de verschillende bevolkingsgroepen, naast het Sranan, het Sarnami, het Surinaams-Javaans of een andere moedertaal, gebruikt bij de opvoeding. De culturele kennis wordt zowel in het Surinaams-Nederlands als in de moedertaal overgedragen. (Gobardhan-Rambocus 2001: 510-511) De emancipatie van de andere talen lijkt bedaard te zijn. De strijd voor de invoering van het Sranan als nationale taal van Suriname is bijvoorbeeld afgekoeld. De reden daarvoor is waarschijnlijk niet alleen van praktische aard maar ook van morele; vele Hindoestanen en Javanen zouden niet ingenomen zijn met het idee dat het Sranan boven hun eigen taal tot nationale taal verkozen zou worden. (Bakker, Dalhuisen, Hassankhan en Steegh 1993: 133)

De groepstalen functioneren vandaag voornamelijk als uitdrukkingmiddel van de verschillende groepen. Een moedertaalspreker van het Sarnami omschrijft de huidige rol van zijn taal als volgt: “Sarnami is used in informal and familiar settings and has the psychological and emotional role of stating group cohesion. The official language, Dutch, on the other hand, is used in formal situations for national administration and education, and at present cannot fulfill the purpose of expressing intimate thoughts and feelings of the Hindustani community. Sarnami reinforces and affirms ethnic and cultural identity.” (Carlin en Arends 2002: 262) Ook de Surinaamse regering is zich bewust van de huidige functie van de groepstalen. Met betrekking tot de ontwikkeling van de eigen identiteit stelt ze, dat zij erop zal toezien dat “het acculturatieproces zich spontaan en vrijelijk kan blijven ontwikkelen in een klimaat waarin blijven respect wordt opgebracht voor alle vormen van cultuur in onze multiculturele samenleving en elke Surinamer zijn/haar cultuur kan blijven uitoefenen in volledige vrijheid. In het kader van de interculturele communicatie zullen vrijheid, verdraagzaamheid, en acceptatie van gelijkwaardigheid van cultuuruitingen bevorderd worden.” (Gobardhan-Rambocus 2001: 512) Suriname heeft een manier gevonden om met haar meertaligheid om te gaan.

3. Taalattitudes

3.1 Begripsomschrijving

Het begrip ‘attitude’ is één van de sleutelbegrippen van de sociale psychologie. In 1935 noemde Allport het in zijn ‘Handbook of Social Psychology’ zelfs het meest onmisbare begrip van de sociale psychologie. Ondanks deze centrale positie, blijkt er toch geen algemeen geaccepteerde definitie van het attitudebegrip te bestaan. (Knops 1987: 20) Bijna elke onderzoeker definieert het op een andere manier. Als we al die diverse omschrijvingen bekijken, kunnen we twee verschillende benaderingen onderscheiden. Vanuit een mentalistische zienswijze zijn attitudes een “mental and neural state of readiness”. (Agheyisi en Fishman 1970: 138) Deze definitie van Allport (1935) gaat ervan uit dat een attitude niet direct waarneembaar is, maar dat ze afgeleid moet worden van de innerlijke zelfwaarneming van het subject. Een dergelijke omschrijving brengt heel wat methodologische problemen met zich mee. Hoe kan je bijvoorbeeld iets meten (via observaties of vragenlijsten) dat niet waarneembaar is? Vele onderzoekers hebben dan ook geprobeerd het begrip te herdefiniëren. Sommigen karakteriseerden het als “een hypothetische constructie die in het onderzoek wordt geïntroduceerd ter verklaring van de overeenkomsten en verschillen in de gedragingen van mensen.” (Knops 1987: 20) Toch blijft het hypothetische karakter van attitudes een probleem bij de analyse. Een andere visie is de positivistische of behavioristische. Volgens de extreemste positivisten moet het postuleren van een niet rechtstreeks gedefinieerd concept vermeden worden. Het gevolg van dit standpunt is, dat waarneembare reactievariabelen rechtstreeks in relatie tot waarneembare stimulusvariabelen worden gedefinieerd. Deze benadering veroorzaakt dus geen methodologische problemen aangezien attitudes volledig in termen van waarneembare data gedefinieerd worden. In de sociale psychologie is het positivistische model zeer impopulair. (Agheyisi en Fishman 1970: 138; Knops 1987: 20-21) Niet alleen over de definitie van attitudes bestaat er discussie, ook over de structuur kunnen mentalisten en positivisten het niet eens worden. De meest klassieke mentalistische opvatting gaat ervan uit dat een attitude uit drie met elkaar samenhangende componenten opgebouwd is, de cognitieve, de affectieve en de conatieve component. De cognitieve component, ook wel de perceptuele of informatieve component genoemd, betreft de wijze waarop het object van de attitude wordt waargenomen, het beeld dat men zich van een sociaal object heeft gevormd.

De affectieve of evaluatieve component betreft de positieve of negatieve evaluatie van het object. De conatieve of gedragsintentionele component betreft de gedragsneigingen tegenover het object. Als iemand bijvoorbeeld ongunstige eigenschappen toeschrijft aan gastarbeiders (cognitie), dan wordt aangenomen dat dit gepaard gaat met afkeer (affect) en bovendien in de vermindering van gastarbeiders resulteert (gedrag). (Knops 1987: 22) De positivisten zijn van mening dat een attitude slechts uit één component bestaat, de affectieve. Er bestaan ook nog andere theorieën wat betreft de structuur van attitudes. Fishbein en Ajzen (1975) bijvoorbeeld beschrijven attitudes als een samenstelling van verwachtingen en waarden. Ook Rokeach (1968) heeft een andere mening. Hij ziet attitudes als een systeem van overtuigingen. (Agheyisi en Fishman 1970: 139) Het zou ons te ver voeren om hier alle mogelijke attitude-theorieën uiteen te zetten. We wilden alleen kort aantonen dat er heel wat discussie rond het begrip 'attitude' heerst. Toch zijn er ook een aantal aspecten waarover algemene consensus bestaat. Bijna iedereen is het erover eens dat attitudes ontstaan uit eerdere ervaringen en dat ze niet vluchtig maar relatief blijvend van aard zijn. Vele theoretici geloven ook dat attitudes op één of andere manier het gedrag beïnvloeden. (Agheyisi en Fishman 1970: 139)

Volgens Cooper en Fishman (1974) kan een taalattitude op twee manieren gedefinieerd worden, in termen van zijn referent en in termen van zijn consequenties. Volgens de eerste benadering is een taalattitude een attitude waarvan het object gevormd wordt door taal. Taal moet daarbij erg ruim opgevat worden: het kan een taal zelf zijn (bijvoorbeeld het Nederlands), maar ook een taalvariëteit (bijvoorbeeld het Antwerpse dialect) of een taalvariant (bijvoorbeeld de huig-r). Het kan ook gaan om attitudes tegenover het gebruik van talen, taalvariëteiten en -varianten (bijvoorbeeld dialect op school) of tegenover taal als groepssymbool (bijvoorbeeld het Nederlands van Vlamingen). (Knops 1987: 24) Wanneer we taalattitudes in termen van de consequenties of effecten gaan definiëren, dan zijn het attitudes die taalgedrag en gedrag tegenover taal beïnvloeden. Het probleem met deze tweede definitie is dat ze te breed is. Bijna elke attitude kan in bepaalde omstandigheden taalgedrag of gedrag tegenover taal beïnvloeden. Het is met deze definitie met andere woorden onmogelijk om taalattitudes van andere attitudes te onderscheiden. Met de eerste definitie is dat wel mogelijk, maar die is dan weer te beperkt. Ze sluit bepaalde attitudes uit die interessant zijn voor sociolinguïsten zoals bijvoorbeeld attitudes tegenover sprekers van een taal. Men gebruikt daarom meestal de brede definitie en alleen wanneer het nodig is, maakt men een onderscheid tussen algemene attitudes en taalattitudes. (van Hout en Knops 1988: 2)

3.2 Onderzoeksmethoden

Taalattitudes zijn interessant voor verschillende vakgebieden. Ze worden bestudeerd vanuit de sociale psychologie, de sociologie, de antropologie, de communicatiewetenschappen en de linguïstiek. (van Hout en Knops 1988: 3) Er zijn twee manieren waarop taalattitudes onderzocht worden, direct en indirect. Bij de directe methode vraagt men de proefpersonen zelf naar hun mening over taal of hun taalvoorkeur. Dat gebeurt in de vorm van vragenlijsten of individuele interviews. Bij attitudeonderzoek maakt men ofwel gebruik van open vragen, ofwel van gesloten. Een voorbeeld van een open vraag is: Hoe zou je reageren als Engels plots de officiële taal van Suriname zou worden? Het voordeel van open vragen is dat de respondenten bepaalde zaken kunnen aanhalen waar de onderzoeker niet aan gedacht had. Het nadeel ervan, vooral bij vragenlijsten, is dat het moeite kost om je mening neer te schrijven en dat vele proefpersonen hun antwoord daarom inkorten. Bij interviews is dat geen probleem, daar is het de onderzoeker die het gesprokene moet neerschrijven. Een ander nadeel is dat respondenten naast de kwestie kunnen antwoorden. Ze kunnen van het onderwerp van de vraag afdwalen en daardoor een nutteloos antwoord geven. Ten slotte is het ook niet eenvoudig voor de onderzoeker om open vragen te quoteren. Vandaar dat het gebruik van gesloten vragen populairder is. Gesloten vragen kunnen op verschillende manieren opgesteld zijn. Vaak bestaan ze uit een stelling die de informant op een puntenschaal moet beoordelen. Sommige items vereisen enkel een ja/nee antwoord, bij andere moet het antwoord op een vijf- of zelfs een zeven-puntenschaal gegeven worden. Soms wordt ook gevraagd om verschillende items in een bepaalde volgorde te rangschikken, naar gelang het persoonlijke standpunt. Ook het vervolledigen van zinnen is een vaak gebruikte methode. De grote voordelen van gesloten vragen zijn dat de respondenten niet van het onderwerp kunnen afdwalen en dat ze gemakkelijk quoteerbaar zijn. Het nadeel is dat het vrij eenvoudig is. De proefpersonen kunnen snel verveeld geraken en automatisch antwoorden, zonder echt over de vragen na te denken. Dat probleem stelt zich niet bij interviews. Door het persoonlijke contact tussen onderzoeker en proefpersoon is de kans op een eerlijk antwoord groter. Ondanks deze problemen, worden vragenlijsten toch erg vaak gebruikt bij attitudeonderzoek. (Agheyisi en Fishman 1970: 147-149)

Het probleem bij het analyseren van taalattitudes op een directe manier, is dat mensen hun gedrag kunnen veranderen omdat ze weten dat ze meedoen aan een onderzoek. Proefpersonen

kunnen antwoorden geven om zichzelf te vleien, of omdat een bepaald feit sociaal geaccepteerd is bijvoorbeeld. Om dat te vermijden, heeft men ook een indirecte onderzoeksmethode ontworpen. Daarbij worden personen bestudeerd zonder dat ze zich daarvan bewust zijn. Een bekende indirecte methode is de ‘matched-guise’ techniek, geïntroduceerd door Lambert e.a. (1960). Deze techniek houdt in dat proefpersonen naar opnames in meerdere talen of taalvariëteiten luisteren, zogezegd gesproken door verschillende mensen. In werkelijkheid gaat het over tweetalige sprekers die dezelfde passage eerst in één bepaalde taal voorlezen en dan in een andere. Aan de proefpersonen wordt gevraagd beide sprekers te evalueren. De attitude die ze dan tegenover de spreker uiten, kan alleen maar te maken hebben met de taal die gesproken werd aangezien alle andere aspecten gelijk zijn bij beide opnames. Ondanks het feit dat deze techniek door andere onderzoekers bekritiseerd werd, voornamelijk om zijn kunstmatige karakter, levert hij toch bruikbare informatie die eventueel met andere methodes verder onderzocht kan worden. (van Hout en Knops 1988: 7-8) Ook het observeren van het gewone leven kan als indirecte onderzoeksmethode gezien worden. Ook daarbij zijn de proefpersonen er zich niet bewust van dat ze bestudeerd worden. Uiteraard is het gedrag in werkelijke sociale omstandigheden meer complex, meer variabel en minder georganiseerd dan in een speciaal gecreëerde onderzoekssituatie, maar in combinatie met andere methodes kan men op deze manier toch ook nuttige informatie verzamelen. (Agheyisi en Fishman 1970: 150)

3.3 Eerdere onderzoeken

Sinds de tweede helft van de twintigste eeuw hebben taalattitudes behoorlijk veel aandacht gekregen van sociolinguïsten. Het is niet de bedoeling om hier een overzicht van alle taalattitudeonderzoeken van de voorbije jaren te geven, maar wel om enkele studies aan te halen die inspirerend gewerkt hebben voor het huidige onderzoek. Een eerste is de sociolinguïstische studie van Knops (1982) naar de attitudes van Vlamingen tegenover de Nederlandse Standaardtaal. Het was een erg uitgebreid onderzoek waarin gebruik gemaakt werd van verschillende onderzoeksmethoden zoals de ‘matched-guise’ techniek, interviews en vragenlijsten met zowel open als gesloten vragen. De manier waarop deze technieken uitgevoerd werden, was leerrijk voor het opstellen van het huidige onderzoek. Een tweede interessante studie is die van Jaspaert en Kroon (1988) over de relatie tussen taalattitudes en

taalkeuze. Het onderzoek kaderde in een grootschalig sociolinguïstisch project dat taalwisseling en taalverlies bij Italiaanse en Turkse immigranten in Nederland en Vlaanderen bestudeerde. De gegevens werden verzameld door middel van een enquête waaraan 250 Italiaanse immigranten uit het Nederlandstalige gebied meewerkten. De vragenlijst bevatte ook een onderdeel over taalattitudes. De conclusie van deze studie was dat er geen significante relatie bestaat tussen attitudes en de variatie in taalkeuze. Een derde onderzoek dat van belang geweest is, is dat van Paanakker (2000) waarin zij op zoek gaat naar de taalattitudes van Maastrichtenaren ten opzichte van het Maastrichts. Op basis van drie attitudevragenlijsten stelde ze vast dat inwoners van Maastricht een positieve taalhouding ten opzichte van het Maastrichts hebben. Ze vergeleek haar resultaten ook met die van een onderzoek dat tien jaar geleden uitgevoerd was en concludeerde daaruit dat de attitudes minder positief geworden waren.

Ook enkele onderzoeken over de Surinaamse taalsituatie zijn een belangrijke inspiratiebron geweest voor de huidige studie. Het kleinschalige onderzoek van Wolf (2005) als reactie tegen een artikel in het 'NRC Handelsblad', is daar bijvoorbeeld één van. Hij lichtte tien uitspraken uit het artikel van Berthold van Maris (2003) en legde ze voor aan 66 studenten van het Instituut voor de Opleiding van Leraren in Paramaribo. In zijn vragenlijst kwamen ook enkele attitudeaspecten aan bod. De conclusie was dat het beeld dat in het artikel gegeven werd van het Surinaams-Nederlands in de meeste gevallen (53% van de oordelen) door zijn respondenten als onjuist werd afgewezen. Een ander onderzoek dat van belang is geweest, is dat van Brandon (2006). Zij bestudeerde de opvattingen van Surinamers (in Suriname en Nederland) over de toetreding van Suriname tot de Nederlandse Taalunie. Door middel van een uitgebreide vragenlijst stelde ze vast dat de totale steekproef positief oordeelde over de toetreding van Suriname tot de Nederlandse Taalunie.

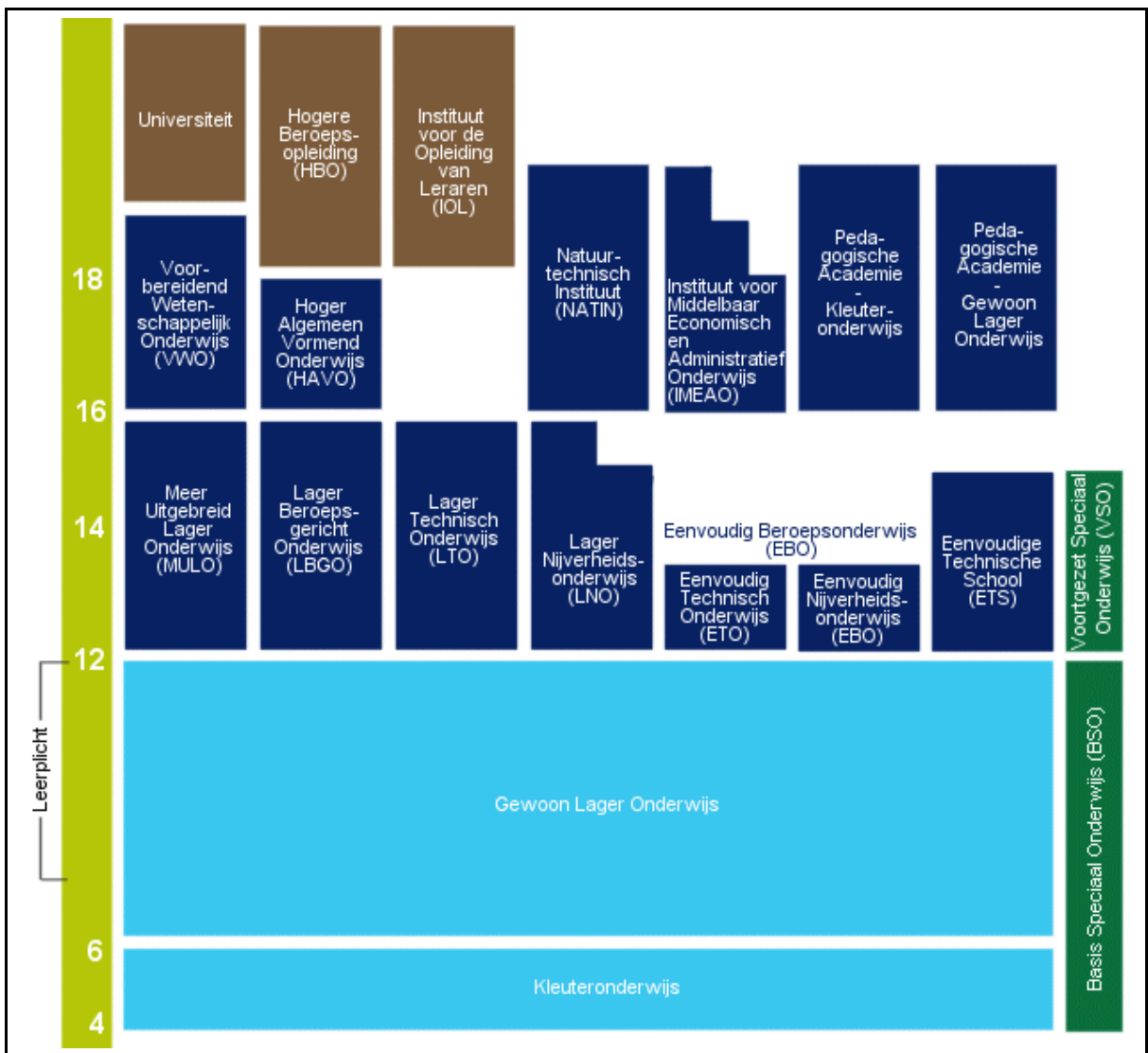
4. Methode van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het attitudeonderzoek opgesteld en uitgevoerd is. In de eerste paragraaf wordt meegedeeld welke proefpersonen aan het onderzoek deelnamen. De tweede paragraaf geeft meer uitleg over wat de vragenlijsten concreet inhouden en hoe ze opgesteld werden. Paragraaf drie ten slotte, handelt over de dataverzameling en afname van het onderzoek. Er wordt weergegeven op welke manier de gegevens verzameld werden en hoe de vragenlijsten aan de proefpersonen voorgelegd werden.

4.1 Proefpersonen

Het doel van dit onderzoek was om naar de taalattitudes van Surinaamse jongeren te peilen. Het onderwijs was de gemakkelijkste manier om die jeugd te bereiken. De vragenlijsten werden op school, tijdens de les Nederlands, aan hen voorgelegd. Als doelgroep kozen we jongeren van 15 à 16 jaar. De enquête werd dus voorgelegd aan ongeveer 200 jongeren uit de laatste twee klassen van het secundair onderwijs in Paramaribo.

Het secundair onderwijs in Suriname is op een heel andere manier georganiseerd dan in België. Het wordt onderverdeeld in het Voortgezet Onderwijs voor Junioren (VOJ) en het Voortgezet Onderwijs voor Senioren (VOS). Leerlingen die als VOJ naar het Meer Uitgebreid Lager Onderwijs (MULO) gaan, kunnen aan het einde van het derde of vierde jaar een toelatingsexamen doen om naar het Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (VWO) of het Hoger Algemeen Vormend Onderwijs (HAVO) te gaan. De score die ze behalen, bepaalt de richting voor verder onderwijs. Leerlingen met de hoogste scores kunnen naar het VWO (drie jaar), dat studenten voorbereidt op toelating tot de universiteit. Wie een lagere score heeft, kan naar het HAVO (twee jaar), dat een voorbereiding is op het Hoger Beroepsonderwijs. Het VOS omvat dus de hierboven genoemde algemeen vormende opleidingen en beroepsgerichte opleidingen zoals het Instituut voor Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs (IMEAO), het Natuurtechnisch Instituut (NATIN) en de pedagogische academies. (Asin, Gobardhan en Krishnadath 2004: 7) In figuur 1 is een organigram van het Surinaamse onderwijssysteem opgenomen. (Site Nederlandse Taalunie 2004)

Figuur 1: Organigram Surinaamse onderwijssysteem

Suriname is een multiculturele en meertalige samenleving. We hebben getracht dat in onze doelgroep aan bod te laten komen door de vragenlijsten over zeven scholen met verschillende profielen te verspreiden. Op die manier konden we jongeren van verschillende etnische groepen en sociale klassen bereiken. De schematische beschrijving van deze scholen is opgenomen in tabel 2.

Naam	Type	Aantal leerlingen	Sociaal profiel	Cultureel en etnisch profiel
Het Surinaams Pedagogisch Instituut	Beroepsgericht	± 200	Alle lagen van de bevolking	75 % Hindoestaan 15 % Creool 5 % Gemengd 5 % Javaans
Natuur-Technisch Instituut	Beroepsgericht	1685	Vooraf lagere en middenklasse	Multicultureel en multi-etnisch + Guyanese, Nederlandse en Belgische studenten
Havo – I	HAVO	± 700	Vooraf middenklasse	Multicultureel en multi-etnisch, meerderheid Creolen en Hindoestanen
Surinaams Pedagogisch Instituut	Beroepsgericht	± 1100	Vooraf lagere en middenklasse	Multicultureel en multi-etnisch
IMEAO I – II	Beroepsgericht	± 630	Vooraf lagere klasse	35 % Hindoestaan 30 % Creool 10 % Javaans 15 % Boslandcreool 5 % Inheems 5 % Chinees
Het Christelijk Pedagogisch Instituut	Beroepsgericht	820	Vooraf lagere en middenklasse	Multicultureel en multi-etnisch, meerderheid christenen
Mr. dr. J.C. de Miranda Lyceum	VWO	± 800	Vooraf midden- en hogere klasse	Multicultureel en multi-etnisch

Tabel 2: *Profielen van de scholen*

Uit tabel 2 kunnen we opmaken dat de verscheidenheid tussen de scholen behoorlijk groot is. Het zijn alle zeven VOS-scholen maar van verschillende types. Er zijn beroepsgerichte scholen bij en opleidingen die de studenten voorbereiden op het Hoger Beroepsonderwijs of de universiteit. Ook qua profiel zijn er heel uiteenlopende verschillen. Er zijn bijvoorbeeld scholen zoals het IMEAO I – II, waar vooral de lagere bevolkingsklasse vertegenwoordigd is, maar ook scholen zoals het Miranda Lyceum, waar dan weer voornamelijk de hogere klasse school loopt. Alle onderwijsinstellingen zijn multicultureel en multi-etnisch, met hier en daar een meerderheid van een bepaalde bevolkingsgroep, Hindoestanen in Het Surinaams

Pedagogisch Instituut bijvoorbeeld en christenen in Het Christelijk Pedagogisch Instituut. Samen vormen deze zeven scholen een goede doorsnede van de Surinaamse bevolking.

4.2 Vragenlijst

De enquête bestond uit drie delen; eerst werd er naar enkele persoonsgegevens gevraagd, dan naar de mening over een achttal situaties, en ten slotte naar het oordeel over bepaalde aspecten van het Nederlands. De volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 2. De persoonlijke gegevens die gevraagd werden, waren leeftijd, geslacht en opvoedingstaal. Surinaamse kinderen worden vaak meertalig opgevoed, daarom werd gevraagd om enkel de dominante taal aan te kruisen, indien die er was. Als verschillende talen even vaak gebruikt werden tijdens de opvoeding, dan werd gevraagd om al deze talen aan te duiden. Bovendien wilden we ook weten welke talen de proefpersonen beheersten en hoe vaak ze die talen gebruikten gedurende één week, uitgedrukt in procenten.

Met de situatieschetsen wilden we te weten komen wanneer Nederlands gebruikt wordt in Suriname. We probeerden dus te achterhalen in welke situaties er Nederlands gesproken wordt. In de acht gevallen worden dan ook heel uiteenlopende situaties beschreven, van officiële momenten zoals in contact komen met de politie tot officieuze momenten zoals gesprekken in een kantine bijvoorbeeld. De proefpersonen konden de situatieschetsen beoordelen door een cijfer van één tot vier te omcirkelen waarbij één overeenkomt met ‘dat zou nooit kunnen gebeuren’, twee met ‘dat zou soms kunnen gebeuren’, drie met ‘dat gebeurt vaak’ en vier met ‘zo gebeurt het altijd’. Er werd ook op gelet dat de jongeren niet altijd met hetzelfde cijfer konden antwoorden; dat een negatieve houding ten opzichte van het Nederlands bijvoorbeeld, niet altijd met een laag cijfer correleerde.

Het derde luik van de vragenlijst bestond uit twintig stellingen die de informant kon beoordelen op een vijf-puntenschaal. Hij moest dus kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden, variërend van ‘volledig oneens’ tot ‘volledig eens’. De vragen werden zo opgesteld dat er verschillende attitudeaspecten in aan bod kwamen; een communicatief aspect, een affectief aspect, een tijdsgebonden aspect en een aspect in verband met de plaats in de samenleving. De stellingen deden ook uitspraken over het Nederlands op zichzelf, over het Nederlands ten opzichte van andere talen in Suriname en over het Nederlands ten opzichte van het Engels. Hoe deze dimensies aan bod komen in de vragenlijst, is schematisch weergegeven in tabel 3.

	Nederlands op zichzelf	Nederlands t.o.v. groepstalen	Nederlands t.o.v. Engels
Communicatief aspect	Stelling 11, 13	Stelling 15	Stelling 7
Affectief aspect	Stelling 8, 9, 12, 18	Stelling 1, 4, 14	Stelling 17
Tijdsgebonden aspect	Stelling 5, 16, 20	Stelling 6	Stelling 10
Plaats in de samenleving		Stelling 2, 3	Stelling 19

Tabel 3: *Dimensies in het derde luik van de vragenlijst*

Onder het communicatieve aspect verstaan we de vragen: wat kan je allemaal doen met Nederlands in Suriname? Welke mogelijkheden biedt deze taal? Is een mop bijvoorbeeld minder grappig als je ze in het Nederlands vertelt? Het affectieve aspect gaat dan over de sociale connotatie, over welke gevoelswaarde op sociaal vlak met deze taal verbonden wordt. Spreek je graag Nederlands? Voel je je meer op je gemak als je bijvoorbeeld Sranan kan spreken? De toekomst van het Nederlands en de vergelijking van jongeren en ouderen komt met het tijdsgebonden aspect aan bod. Ten slotte zijn er ook nog enkele stellingen die over de positie van het Nederlands in de Surinaamse samenleving gaan. Deze indeling is uiteraard voor discussie vatbaar. Het is niet mogelijk om een strikte lijn tussen de verschillende dimensies te trekken. Stelling 16 bijvoorbeeld, ‘Jonge mensen spreken liever Nederlands dan oudere mensen’, wordt hier als een tijdsgebonden aspect beschouwd, maar het drukt natuurlijk ook iets affectiefs uit. Vanuit een andere zienswijze zouden we het dan ook anders kunnen indelen. Het is niet de bedoeling om elk van deze aspecten afzonderlijk te onderzoeken. Deze classificatie dient om spreiding in de vragen aan te brengen, niet om het onderzoek in verschillende delen op te splitsen. De hoofdvraag blijft nog steeds hoe de algemene houding ten opzichte van het Nederlands is bij Surinaamse jongeren.

4.3 Dataverzameling en afname

Toen de volledige vragenlijst opgesteld was, heeft dr. Lila Gobardhan-Rambocus, docent en opleidingscoördinator Nederlands bij het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL) te Paramaribo, hem nog eens helemaal nagekeken om zaken die vanuit Surinaams standpunt

vreemd zijn, eruit te halen. Zij bracht nog enkele interessante verbeteringen aan. Ze merkte bijvoorbeeld op dat een café in Paramaribo meestal een snackbar of kantine genoemd wordt, dat een brood niet bij de bakker maar in de winkel gehaald wordt en dat het Hindi geen taal van opvoeding is. Toen ook die zaken veranderd waren, werd de enquête nog getest bij Belgische jongeren van 15 à 16 jaar oud. Deze proefafname vond plaats in november 2005 in de tweede graad van het Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdescollege te Mortsel. Ook hieruit kwamen nog enkele zwakke punten van de vragenlijst naar voor. Zo was er bijvoorbeeld verwarring over het taalgebruik gedurende één week. Vele leerlingen rekenden de taal die ze op school tijdens de les gebruikten, zoals bijvoorbeeld het Latijn, erbij en dat was niet de bedoeling. Ook vergaten verschillende jongeren dat als je iets in procenten weergeeft, het totaal dan 100% moet zijn. Met enkele extra opmerkingen werden deze zaken verduidelijkt. Toen de vragenlijst volledig op punt stond, is hij eind december 2005 samen met enkele begeleidende brieven naar Suriname doorgestuurd waar mevrouw Gobardhan-Rambocus voor de afname ervan zorgde. Zij heeft de enquêtes aan haar studenten van de lerarenopleiding meegegeven. Deze studenten zijn docenten op verschillende scholen en op die manier werd het onderzoek verspreid. Mevrouw Gobardhan-Rambocus heeft dan ook alle vragenlijsten opnieuw verzameld en ze eind februari 2006 per post naar België verstuurd. Het was natuurlijk belangrijk dat de afname zo veel mogelijk op dezelfde manier zou gebeuren. Aangezien ik zelf niet ter plaatse kon zijn, heb ik dan ook geprobeerd zo concreet mogelijke richtlijnen te geven. In mijn brief aan de leraren die het onderzoek gingen afnemen (zie bijlage 1), druk ik er dan ook op dat er tijdens het onderzoek geen andere taal dan het Nederlands gesproken wordt. Ik maak ook duidelijk dat de leerlingen niet mogen samenwerken en dat het belangrijk is dat de leraar geen antwoorden suggereert. Ik ga ervan uit dat deze richtlijnen gerespecteerd zijn, en dat de vragenlijsten dus individueel ingevuld zijn. Verder werd ook aan de leraren gevraagd om enkele vragen te beantwoorden in verband met de omvang van de school en het sociale, culturele en etnische profiel. Op die manier hebben we toch een idee van welke scholen aan het onderzoek deelgenomen hebben.

5. Resultaten van het onderzoek

5.1 Beschrijving van de steekproef

Uit de resultaten bleek, dat de proefgroep er anders uitzag dan verwacht. De bedoeling was, om de enquête aan de laatste twee klassen van het middelbaar onderwijs voor te leggen en daarmee dus jongeren van 15 à 16 jaar te bereiken. In praktijk is gebleken dat er in de laatste twee jaren van het secundair onderwijs in Paramaribo, mensen van heel verschillende leeftijd zitten. De proefgroep bestond dus uiteindelijk uit mensen van 16 tot 30 jaar oud, waarbij de leeftijdscategorie van 16 tot 20 jaar, het best vertegenwoordigd was. In tabel 4 wordt deze verdeling in detail weergegeven.

Leeftijd	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig				
16	23	12,0	12,0	12,0
17	27	14,1	14,1	26,2
18	33	17,2	17,3	43,5
19	23	12,0	12,0	55,5
20	31	16,1	16,2	71,7
21	12	6,3	6,3	78,0
22	13	6,8	6,8	84,8
23	16	8,3	8,4	93,2
24	9	4,7	4,7	97,9
25	1	0,5	0,5	98,4
26	1	0,5	0,5	99,0
28	1	0,5	0,5	99,5
30	1	0,5	0,5	100,0
Totaal	191	99,5	100,0	
Ontbrekend	1	0,5		
Totaal	192	100,0		

Tabel 4: *Frequentie per leeftijd*

Wat het geslacht betreft, vertonen de resultaten een scheve verdeling. Het verschil in aantal tussen jongens en meisjes is opvallend groot. Van de 192 jongeren die aan het onderzoek meewerkten, waren er 39 van het mannelijke geslacht en maar liefst 151 van het vrouwelijke (2 personen kruisten hun geslacht niet aan). De jongens vormen met andere woorden slechts 20% van de proefgroep.

Zoals reeds gezegd, werden de vragenlijsten over zeven verschillende scholen verspreid. Uit elke school namen minimum achttien studenten deel. De verdeling van het aantal studenten per school is opgenomen in tabel 5.

School		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
1	Het Surinaams Pedagogisch Instituut	21	10,9	10,9	10,9
2	Natuur-Technisch Instituut	18	9,4	9,4	20,3
3	Havo - I	33	17,2	17,2	37,5
4	Surinaams Pedagogisch Instituut	19	9,9	9,9	47,4
5	IMEAO I - II	41	21,4	21,4	68,8
6	Het Christelijk Pedagogisch Instituut	19	9,9	9,9	78,6
7	Mr. Dr. J.C. de Miranda Lyceum	41	21,4	21,4	100,0

Tabel 5: *Frequentie per school*

De meeste studenten kwamen uit het IMEAO I – II en het Miranda Lyceum, twee heel uiteenlopende scholen qua profiel. Het Natuur-Technisch Instituut is in deze steekproef het minst vertegenwoordigd.

Aangezien Surinaamse jongeren in een multilinguale samenleving opgroeien, worden ze vaak meertalig opgevoed. Uit de resultaten is gebleken dat het Nederlands een belangrijke rol speelt als opvoedingstaal. Maar liefst 79% van de proefgroep gaf aan dat ze in het Nederlands grootgebracht werden. De tweede belangrijkste taal bleek het Sarnami te zijn, bij 25% van de jongeren werd deze taal tijdens de opvoeding gesproken. Daarna volgt het Sranan met 20% en het Surinaams-Javaans met 9% van de proefgroep. 16% van de jongeren verklaarde dat ze in

een andere taal opgevoed werden; het Engels en het Aucaans bleken daarbij de populairste talen, maar ook het Saramaccaans, het Hindi en éénmaal het Chinees speelden een rol als opvoedingstaal. Vreemd is, dat het Spaans bij geen enkele proefpersoon aan bod kwam tijdens de opvoeding, alhoewel sommigen het wel beheersen. Blijkbaar is het dus een taal die je op latere leeftijd verwerft. Zoals al eerder gezegd is, worden de jongeren vaak twee- tot drietalig opgevoed. Uit de resultaten is gebleken dat de proefpersonen gemiddeld in 1,5 verschillende talen grootgebracht werden. De studenten werden tijdens hun kindertijd dus gemiddeld in meer dan één taal aangesproken. De frequentste drietalige combinaties blijken de volgende te zijn; Nederlands – Sranan – Sarnami en Nederlands – Sranan – Surinaams-Javaans. De meest voorkomende tweetalige combinaties zijn; Nederlands – Sranan, Nederlands – Sarnami, Nederlands – Surinaams-Javaans en Nederlands – Saramaccaans. Het is dus opvallend dat wanneer kinderen meertalig grootgebracht worden, het Nederlands altijd als één van de opvoedingstalen gekozen wordt.

Wat de beheersing van de verschillende talen betreft, is gebleken dat slechts 4% van de proefpersonen geen Nederlands kent. Dat is een opmerkelijk laag percentage. Het wil dus zeggen, dat bijna elke student die aan het Voortgezet Onderwijs voor Senioren (VOS) in Paramaribo afstudeert, Nederlands kan spreken. Ook het Sranan wordt door heel wat Surinaamse jongeren beheerst. Uit de resultaten kunnen we opmaken dat meer dan de helft van de proefgroep Sranan kent, 62% om precies te zijn. Daarna volgt het Sarnami met een percentage van 33 en het Surinaams-Javaans met 12% van de proefgroep. Het is opmerkelijk dat ondanks het feit dat het Sranan tijdens de opvoeding minder gesproken wordt dan het Sarnami, toch meer jongeren Sranan beheersen dan Sarnami. Dat heeft hoogstwaarschijnlijk iets te maken met het statuut van het Sranan als informele omgangstaal in de Surinaamse samenleving. Ten slotte beheerst 37% van de proefpersonen ook andere talen zoals het Engels, Spaans, Aucaans, Saramaccaans, Hindi en in uitzonderlijke gevallen zelfs het Papiaments en Chinees. Voornamelijk de beheersing van het Engels komt frequent voor.

Als we gaan kijken naar hoe vaak de verschillende talen gedurende één week gebruikt worden, dan stellen we vast dat het Nederlands over het algemeen het frequentst gesproken wordt. 82% van de proefpersonen beweert de helft van de tijd of meer, in het Nederlands te communiceren en slechts twee personen zeggen dat ze deze taal nooit gebruiken. De resultaten worden in tabel 6 gedetailleerd weergegeven.

Gebruik gedurende één week	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 0 %	2	1,0	1,0	1,0
10 %	1	0,5	0,5	1,6
17 %	1	0,5	0,5	2,1
20 %	3	1,6	1,6	3,7
25 %	1	0,5	0,5	4,2
30 %	16	8,3	8,4	12,6
35 %	1	0,5	0,5	13,1
40 %	9	4,7	4,7	17,8
45 %	1	0,5	0,5	18,3
50 %	35	18,2	18,3	36,6
55 %	1	0,5	0,5	37,2
60 %	32	16,7	16,8	53,9
65 %	7	3,6	3,7	57,6
70 %	42	21,9	22,0	79,6
75 %	5	2,6	2,6	82,2
80 %	19	9,9	9,9	92,1
85 %	7	3,6	3,7	95,8
90 %	5	2,6	2,6	98,4
91 %	1	0,5	0,5	99,0
100%	2	1,0	1,0	100,0
Totaal	191	99,5	100,0	
Ontbrekend	1	0,5		
Totaal	192	100,0		

Tabel 6: *Gebruik Nederlands gedurende één week*

Wat het Sranan betreft, blijkt 82% van de proefgroep deze taal slechts 30% van de tijd of minder te gebruiken. 23% beweert zelfs geen Sranan te spreken gedurende één week. Het frequentieverschil met het Nederlands is dus opvallend groot. Ook de andere talen scoren lager dan het Nederlands. 82% van de jongeren spreekt slechts 25% van de tijd of minder Sarnami en 65% zegt deze taal nooit te gebruiken. Bij het Surinaams-Javaans ligt dat percentage nog hoger, 84% geeft aan deze taal niet te spreken gedurende één week. Ook talen zoals het Engels, Aucaans, Saramaccaans, Spaans, Hindi, Papiaments en Chinees worden niet frequent gesproken. 84% van de studenten gebruikt deze talen slechts 10% van de tijd of minder en 67% beweert ze nooit te spreken. Opvallend is, dat wanneer één van deze talen toch gesproken wordt, het dan meestal het Engels is. Ook het Aucaans en het Saramaccaans scoren goed, maar het is overduidelijk het Engels dat de kroon spant. Spaans wordt ook wel eens genoemd, maar toch bijzonder weinig in vergelijking met de andere talen.

5.2 Beschrijving van de taalattitudes bij Surinaamse jongeren

5.2.1 Situatieschetsen

Over het algemeen stellen we vast dat de Surinaamse jongeren uit de laatste twee klassen van het VOS een positieve houding ten opzichte van het Nederlands hebben. Dat kunnen we zowel uit de resultaten van de situatieschetsen als uit de antwoorden op de twintig stellingen concluderen. Uit de reacties van de studenten blijkt bijvoorbeeld, dat het in geen enkele situatie onmogelijk is om Nederlands te spreken. Zowel bij officiële als bij officieuze momenten, kan het Nederlands dienst doen als communicatietaal. In wat volgt, bekijken we elke situatie in detail.

In de eerste schets wordt een onofficieel moment beschreven, namelijk de weg vragen op straat. De volledige omschrijving luidt als volgt: ‘Als iemand me op straat de weg vraagt, dan gebeurt dat in een andere taal dan het Nederlands.’ De stelling is dus in negatieve zin ten opzichte van het Nederlands geformuleerd. De beoordelingen van de Surinaamse jongeren worden weergegeven in tabel 7.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	26	13,5	13,6	13,6
2	134	69,8	70,2	83,8
3	26	13,5	13,6	97,4
4	5	2,6	2,6	100,0
Totaal	191	99,5	100,0	
Ontbrekend	1	0,5		
Totaal	192	100,0		

Tabel 7: Frequentietabel situatie de weg vragen

Zoals eerder al vermeld werd, komt het cijfer één overeen met ‘dat zou nooit kunnen gebeuren’, twee met ‘dat zou soms kunnen gebeuren’, drie met ‘dat gebeurt vaak’ en vier met ‘zo gebeurt het altijd’. Uit tabel 7 kunnen we dus afleiden dat de meeste proefpersonen van mening zijn dat als iemand hen op straat de weg vraagt, dat soms in een andere taal dan het Nederlands zou kunnen gebeuren. Met andere woorden, het zou evengoed in het Nederlands als in een andere taal kunnen gebeuren. Opvallend is, dat er evenveel proefpersonen zijn die vinden dat deze gebeurtenis zich nooit zou kunnen afspelen, als personen die vinden dat het vaak op deze manier gebeurt. Dat bekrachtigt alleen maar de bevinding dat de weg vragen in Paramaribo blijkbaar in verschillende talen mogelijk is.

De tweede schets, ‘Als ik in contact zou komen met de politie, dan zou ik in het Nederlands spreken’, beschrijft een officiële situatie die positief geformuleerd is ten opzichte van het Nederlands. De reacties van de jongeren zijn opgenomen in tabel 8.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	1	0,5	0,5	0,5
	2	7	3,6	3,7	4,2
	3	31	16,1	16,3	20,5
	4	151	78,6	79,5	100,0
	Totaal	190	99,0	100,0	
Ontbrekend		2	1,0		
Totaal		192	100,0		

Tabel 8: *Frequentietabel situatie contact met politie*

De meeste studenten zouden altijd Nederlands spreken wanneer ze in contact komen met de politie. In een officiële situatie lijkt het dus vanzelfsprekend om Nederlands te gebruiken. Slechts één persoon zou op dat moment nooit Nederlands spreken, maar het zou hier kunnen gaan om iemand die de taal niet beheerst. Over het algemeen kunnen we dus concluderen dat Surinaamse jongeren Nederlands zouden spreken tegen de politie.

In de derde beschrijving wordt naar het taalgebruik op café gepeild. De situatieschets luidt als volgt: ‘Als iemand in een kantine Nederlands spreekt, doet dat wat vreemd aan.’ Een erg informeel moment wordt dus op een negatieve manier ten opzichte van het Nederlands geformuleerd. De antwoorden op deze stelling worden in tabel 9 gedetailleerd weergegeven.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	175	91,1	92,6	92,6
	2	11	5,7	5,8	98,4
	3	2	1,0	1,1	99,5
	4	1	0,5	0,5	100,0
	Totaal	189	98,4	100,0	
Ontbrekend		3	1,6		
Totaal		192	100,0		

Tabel 9: *Frequentietabel situatie kantine*

Uit tabel 9 blijkt dat er weinig variatie is in de beoordeling van deze situatieschets. 93% van de jongeren is het erover eens, dat Nederlands spreken in een kantine nooit vreemd aandoet.

De officiële status van deze taal belet dus niet dat ze ook in erg informele omstandigheden gebruikt kan worden.

De vierde beschrijving gaat over welke taal in de omgang tussen leeftijdsgenoten gebruikt wordt. In de vragenlijst wordt ze in positieve zin ten opzichte van het Nederlands geformuleerd: ‘Buiten de lessen praat ik Nederlands met mijn klasgenoten.’ Deze stelling is interessant omdat het een concurrentiepunt tussen twee talen ter sprake brengt, namelijk het Sranan en het Nederlands. Het Sranan is een belangrijke omgangstaal in Suriname waarvan men in informele situaties vaak gebruik maakt. De vraag is dus, of men in deze omstandigheden ook in het Nederlands kan communiceren. Tabel 10 geeft ons daar een beeld van.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	4	2,1	2,1	2,1
2	69	35,9	36,5	38,6
3	84	43,8	44,4	83,1
4	32	16,7	16,9	100,0
Totaal	189	98,4	100,0	
Ontbrekend	3	1,6		
Totaal	192	100,0		

Tabel 10: *Frequentietabel situatie buiten de lessen*

Bijna de helft van de studenten beweert buiten de lessen vaak Nederlands met klasgenoten te spreken. Ook de groep die met ‘dat gebeurt soms’ antwoordde, is goed vertegenwoordigd. Opmerkelijk is, dat slechts vier leerlingen zeggen dat ze buiten de lessen nooit Nederlands met klasgenoten spreken. Dat is bijna een verwaarloosbaar getal in een proefgroep van 192 personen. Daaruit blijkt dat het Nederlands duidelijk een positie heeft als informele omgangstaal, maar ook dat ze die status deelt met andere talen zoals bijvoorbeeld het Sranan. In situatieschets 5 wordt naar het taalgebruik in de lokale wijken gepeild. Letterlijk klinkt ze als volgt: ‘In het sociale leven in mijn buurt spreekt men Nederlands.’ Er wordt dus naar de taal van het ‘buurtleven’ gevraagd. De stelling is ook ditmaal positief ten opzichte van het Nederlands geformuleerd. De meningen van de Surinaamse jongeren worden in tabel 11 weergegeven.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	11	5,7	5,8	5,8
	2	102	53,1	53,7	59,5
	3	68	35,4	35,8	95,3
	4	9	4,7	4,7	100,0
	Totaal	190	99,0	100,0	
Ontbrekend		2	1,0		
Totaal		192	100,0		

Tabel 11: *Frequentietabel situatie sociale leven*

Ongeveer de helft van de proefpersonen is van mening dat er soms Nederlands gesproken wordt in het sociale leven in zijn buurt. Meer dan één vierde denkt zelfs dat dit vaak gebeurt. We kunnen dus concluderen dat het niet ongewoon is om in de lokale wijken van Paramaribo in het Nederlands te communiceren. Het ‘buurtleven’ kan dus in het Nederlands georganiseerd zijn, maar ook in een andere taal.

De zesde situatieschets gaat over welke taal gekozen wordt wanneer gesprekspartners meertalig zijn. Als beide personen bijvoorbeeld zowel het Nederlands als het Sranan beheersen, in welke taal zullen ze dan communiceren? Op die vraag werd, met behulp van de volgende stelling, een antwoord gezocht: ‘Als de persoon waarmee ik in gesprek ben Nederlands kan, dan zal het gesprek in het Nederlands verlopen.’ De schets is dus positief ten opzichte van het Nederlands geformuleerd. De beoordelingen van de proefpersonen zijn opgenomen in tabel 12.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	1	0,5	0,5	0,5
	2	40	20,8	20,9	21,5
	3	72	37,5	37,7	59,2
	4	78	40,6	40,8	100,0
	Totaal	191	99,5	100,0	
Ontbrekend		1	0,5		
Totaal		192	100,0		

Tabel 12: *Frequentietabel situatie gesprek met persoon die Nederlands kan*

De meeste studenten zijn van mening dat het gesprek in die omstandigheden altijd in het Nederlands zal verlopen. Ook de groep die antwoordde dat dit vaak gebeurt, is behoorlijk talrijk. Het Nederlands lijkt dus een soort van voorkeursbehandeling te krijgen in de Surinaamse samenleving. Als men in het Nederlands kan communiceren, dan zal men dat in

de meeste gevallen ook doen. We kunnen deze beschrijving ook in verband brengen met de vierde situatieschets: ‘Buiten de lessen praat ik Nederlands met mijn klasgenoten.’ Deze stelling is eigenlijk een concreet voorbeeld van een situatie waarin de gesprekspartners in de meeste gevallen zowel het Nederlands als een andere taal beheersen. Uit de resultaten is gebleken, dat het Nederlands in die omstandigheden dan ook vaak als communicatietaal gekozen wordt.

De zevende situatiebeschrijving gaat over het taalgebruik in zaken van religie. Ze werd als volgt aan de jongeren voorgelegd: ‘Bij religieuze bijeenkomsten praten we geen Nederlands.’ De uitspraak is in negatieve zin ten opzichte van het Nederlands geformuleerd. Tabel 13 geeft de reacties van de studenten in detail weer.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	37	19,3	19,5	19,5
2	87	45,3	45,8	65,3
3	45	23,4	23,7	88,9
4	21	10,9	11,1	100,0
Totaal	190	99,0	100,0	
Ontbrekend	2	1,0		
Totaal	192	100,0		

Tabel 13: *Frequentietabel situatie religieuze bijeenkomsten*

Uit tabel 13 blijkt dat er verschillende talen gehanteerd worden bij religieuze bijeenkomsten. In een multicultureel land als Suriname is dat niet verwonderlijk. Er worden heel wat verschillende godsdiensten beleden die vaak hun eigen religieuze taal gebruiken. Bijna de helft van de proefpersonen beweert dat ze soms geen Nederlands praten bij religieuze bijeenkomsten. Bijna één vierde is van mening dat dit vaak gebeurt, terwijl bijna 20% zegt dat dit nooit gebeurt. Ten slotte zijn er nog 21 jongeren die geantwoord hebben dat dit altijd zo is. Het Nederlands neemt dus geen vaste positie in bij religieuze aangelegenheden. Andere talen krijgen in deze omstandigheden de voorkeur. Toch maken deze resultaten duidelijk dat het niet ongewoon is om in deze situatie Nederlands te spreken. Het kan dus wel, maar het gebeurt niet altijd.

De laatste schets ten slotte beschrijft een alledaagse gebeurtenis, namelijk een brood halen. De beschrijving is in negatieve zin ten opzichte van het Nederlands verwoord en klinkt als volgt: ‘Een brood halen in de winkel, gebeurt in een andere taal dan het Nederlands.’ Tabel 14 geeft weer hoe de leerlingen op deze stelling gereageerd hebben.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	19	9,9	9,9	9,9
2	106	55,2	55,5	65,4
3	47	24,5	24,6	90,1
4	19	9,9	9,9	100,0
Totaal	191	99,5	100,0	
Ontbrekend	1	0,5		
Totaal	192	100,0		

Tabel 14: *Frequentietabel situatie een brood halen*

Meer dan de helft van de jongeren beweert dat een brood halen in de winkel soms in een andere taal dan het Nederlands gebeurt. Eén vierde is zelfs van mening dat dit vaak gebeurt. Er zijn ook evenveel personen die zeggen dat een brood altijd in het Nederlands gehaald wordt, als personen die zeggen dat dit nooit het geval is. We kunnen dus vaststellen dat een brood halen in Suriname in de meeste gevallen in een andere taal dan het Nederlands gebeurt. Net zoals bij religieuze aangelegenheden kunnen we concluderen dat het niet ongewoon is om in deze omstandigheden Nederlands te spreken, maar dat men meestal toch voor een andere taal kiest.

Uit de resultaten van de situatieschetsen kunnen we dus afleiden dat het Nederlands een belangrijke positie vervult in de Surinaamse samenleving. Het is niet langer de officiële taal die opgelegd werd door de kolonisten, het is meer dan dat geworden. Het Nederlands kan nu ook in erg informele omstandigheden gebruikt worden. Toch blijven er bepaalde situaties bestaan waarin het gebruik van andere talen meer voor de hand ligt; in zaken van religie bijvoorbeeld, of bij een alledaagse gebeurtenis als het halen van een brood. Het Nederlands lijkt populair te zijn bij Surinaamse jongeren, de resultaten van het derde luik van de vragenlijst zullen aantonen of dat ook werkelijk zo is.

5.2.2 Taalattitudes

Het laatste deel van de enquête bestond uit twintig stellingen in verband met taalattitudes. In dit gedeelte werd specifiek naar de houding van de jongeren ten opzichte van het Nederlands gevraagd. De twintig beweringen waren zo opgesteld dat er verschillende attitudeaspecten in voorkwamen. Tabel 3 in het vorige hoofdstuk geeft daar een overzicht van. Bij de beschrijving van de resultaten maken we gebruik van deze classificatie om spreiding in de vragen aan te brengen.

Een eerste facet dat aanwezig is in de vragenlijst, is het communicatieve. Daarbij wordt gefocust op de mogelijkheden van het Nederlands in Suriname. Wat kan er allemaal met deze taal gedaan worden in de Surinaamse samenleving? Over het algemeen stellen we vast dat de proefpersonen een positieve houding ten opzichte van het communicatieve aspect van het Nederlands hebben. De antwoorden op stelling 13, ‘Nederlands spreken zorgt voor een geforceerde situatie’, zijn daar bijvoorbeeld een bewijs van.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	33	17,2	17,2	17,2
	2	92	47,9	47,9	65,1
	3	34	17,7	17,7	82,8
	4	21	10,9	10,9	93,8
	5	12	6,3	6,3	100,0
Totaal		192	100,0	100,0	

Tabel 15: *Frequentietabel stelling geforceerde situatie*

Tabel 15 geeft weer hoe de studenten deze negatief geformuleerde stelling ten opzichte van het Nederlands beoordeeld hebben. Ze moesten kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden waarbij één overeenkwam met ‘volledig oneens’, twee met ‘oneens’, drie met ‘evenveel eens als oneens’, vier met ‘eens’ en vijf met ‘volledig eens’. Uit deze resultaten kunnen we afleiden dat bijna de helft van de proefpersonen het er oneens mee is dat Nederlands spreken voor een geforceerde situatie zorgt en 17% is het er zelfs volledig mee oneens. Meer dan de helft van de steekproef is met andere woorden van mening dat in het Nederlands communiceren geen vreemde situatie veroorzaakt. Ook de reacties op stelling 15 getuigen van een positieve houding ten opzichte van het communicatieve facet. Tabel 16 geeft weer hoe de bewering ‘Nederlands is een taal met een grotere woordenschat en meer grammaticale mogelijkheden dan de andere talen in Suriname’, onthaald werd.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	9	4,7	4,7	4,7
2	22	11,5	11,5	16,2
3	21	10,9	11,0	27,2
4	69	35,9	36,1	63,4
5	70	36,5	36,6	100,0
Totaal	191	99,5	100,0	
Ontbrekend	1	0,5		
Totaal	192	100,0		

Tabel 16: *Frequentietabel stelling grotere woordenschat en meer grammaticale mogelijkheden*

Bijna drie vierde van de proefgroep is het er mee eens of zelfs volledig mee eens, dat het Nederlands een grotere woordenschat en meer grammaticale mogelijkheden heeft dan de andere talen in Suriname. Uit een onderzoek van de Nederlandse Taalunie (2005) is ook gebleken dat de Surinamers trots zijn op het Nederlands als moedertaal omdat het de taal is waarin ze zich het beste kunnen uitdrukken, met een grote woordenschat en veel nuances. (Taalpeil 2005: 1) Het geloof in de kwaliteit van het Nederlands is dus bijzonder groot bij de Surinamers. Ook uit de resultaten van stelling 7, 'In het Nederlands kan je zaken vaak beter uitdrukken dan in het Engels', blijkt een zelfde positief beeld. Tabel 17 levert ons daar een gedetailleerd overzicht van.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	11	5,7	5,7	5,7
2	33	17,2	17,2	22,9
3	39	20,3	20,3	43,2
4	58	30,2	30,2	73,4
5	51	26,6	26,6	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 17: *Frequentietabel stelling beter uitdrukken dan in het Engels*

Meer dan de helft van de studenten is het er eens of volledig mee eens dat het Nederlands vaak betere uitdrukkingsmogelijkheden biedt dan het Engels. Ook hier wordt het Nederlands dus als een communicatief rijke taal gezien. Deze drie stellingen tonen aan dat de Surinaamse jongeren van mening zijn dat het Nederlands een goede taal is om informatie uit te wisselen. Toch is er ook één stelling die dat positieve beeld niet ondersteunt. Het gaat hier om uitspraak 11: 'Een mop is minder grappig als je die in het Nederlands vertelt.' De reacties van de studenten op deze bewering zijn opgenomen in tabel 18.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	24	12,5	12,5	12,5
2	44	22,9	22,9	35,4
3	37	19,3	19,3	54,7
4	49	25,5	25,5	80,2
5	38	19,8	19,8	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 18: *Frequentietabel stelling een mop vertellen*

Uit deze resultaten blijkt dat bijna de helft van de proefpersonen, 45% om precies te zijn, het er eens of volledig mee eens is dat een mop minder grappig is in het Nederlands. 35% vindt dan weer dat dit niet of zelfs helemaal niet zo is en 19% is het er evenveel eens als oneens mee. De meningen zijn hierover dus verdeeld. Toch is het duidelijk dat de uitgesproken voorstanders van deze stelling talrijker zijn dan de uitgesproken tegenstanders. We kunnen deze situatie met het concurrentiepunt tussen de dialecten en het Standaardnederlands in onze samenleving vergelijken. Een mop in het dialect vertellen, heeft ook bij ons vaak een grappiger effect dan wanneer ze in het Standaardnederlands verteld wordt. Als we de resultaten in dit licht bekijken, dan is het niet verwonderlijk dat het Nederlands in Suriname op humoristisch vlak minder toepasselijk is. Algemeen gezien kunnen we dus concluderen dat de proefpersonen een positieve houding ten opzichte van het communicatieve aspect van het Nederlands hebben, enkel op humoristisch vlak geniet het Nederlands niet de voorkeur.

Het affectieve facet is een tweede belangrijk attitudeaspect dat aanwezig is in de vragenlijst. Daarbij gaan we op zoek naar welke gevoelswaarde op sociaal vlak met het Nederlands verbonden wordt, naar wat de sociale connotatie van deze taal is. Uit de resultaten blijkt, dat de Surinaamse jongeren over het algemeen een positieve houding ten opzichte van het affectieve aspect van het Nederlands aannemen. Stelling 8 en 9 geven dat bijvoorbeeld duidelijk aan. Tabel 19 geeft weer hoe stelling 8, ‘Nederlands is een mooie taal’, door de proefpersonen beoordeeld werd.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	6	3,1	3,1	3,1
2	11	5,7	5,7	8,9
3	25	13,0	13,0	21,9
4	91	47,4	47,4	69,3
5	59	30,7	30,7	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 19: *Frequentietabel stelling Nederlands mooie taal*

Uit deze cijfers blijkt, dat 78% van de steekproef het Nederlands een mooie taal vindt. Dat is een opmerkelijk hoog percentage. Slechts 9% is van mening dat het Nederlands geen mooie taal is. Zoals in de inleiding reeds vermeld werd, is ook uit een onderzoek van de Nederlandse Taalunie (2005) gebleken dat 71% van de Surinamers hun variant van het Nederlands mooi vinden. Dat is een hoger percentage dan in Vlaanderen en Nederland. In Vlaanderen vindt 63% het Vlaams-Nederlands mooi en slechts 39% van de Nederlanders vinden Nederlands-Nederlands mooi. (Taalpeil 2005: 3) De Surinamers vertonen dus een erg positieve houding ten opzichte van het affectieve aspect van het Nederlands. Ook uit de resultaten van stelling 9, 'Ik ben er trots op, dat ik het Nederlands beheers', kunnen we dat afleiden. Tabel 20 levert daar het bewijs van.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	4	2,1	2,1	2,1
2	2	1,0	1,0	3,1
3	12	6,3	6,3	9,4
4	74	38,5	38,5	47,9
5	100	52,1	52,1	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 20: *Frequentietabel stelling trots op beheersing Nederlands*

Ongeveer 90% van de proefpersonen is er trots op, dat ze het Nederlands beheersen. Slechts 3% is er niet trots op. Uit deze cijfers blijkt duidelijk, dat de meeste studenten geen negatieve gevoelens ten opzichte van het Nederlands koesteren. In stelling 12 wordt dat zelfs letterlijk ter sprake gebracht. De bewering luidt als volgt: 'Het Nederlands roept negatieve herinneringen aan ons koloniaal verleden op.' Ook uit de reacties op deze uitspraak, weergegeven in tabel 21, blijkt de positieve houding van de jongeren.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	39	20,3	20,4	20,4
	2	84	43,8	44,0	64,4
	3	37	19,3	19,4	83,8
	4	18	9,4	9,4	93,2
	5	13	6,8	6,8	100,0
Totaal		191	99,5	100,0	
Ontbrekend		1	0,5		
Totaal		192	100,0		

Tabel 21: Frequentietabel stelling negatieve herinneringen oproepen

64% van de proefgroep vindt niet of helemaal niet dat het Nederlands negatieve herinneringen aan hun koloniaal verleden oproept. Nog eens 19% is het daar evenveel eens als oneens mee, en slechts 16% heeft het gevoel dat het wel zo is. Ook dat bewijst nog maar eens dat het merendeel van de studenten positieve gevoelens ten opzichte van het Nederlands koestert. Ook de resultaten van stelling 18 over de aansluiting bij de Nederlandse Taalunie bevestigen dat. De uitspraak is als volgt geformuleerd: ‘Het is goed dat Suriname lid geworden is van de Nederlandse Taalunie.’ De beoordelingen zijn opgenomen in tabel 22.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	3	1,6	1,6	1,6
	2	12	6,3	6,3	7,9
	3	35	18,2	18,3	26,2
	4	79	41,1	41,4	67,5
	5	62	32,3	32,5	100,0
Totaal		191	99,5	100,0	
Ontbrekend		1	0,5		
Totaal		192	100,0		

Tabel 22: Frequentietabel stelling aansluiting bij de Taalunie

Ongeveer drie vierde van de proefpersonen is het eens of volledig eens met deze stelling. Dat bevestigt de resultaten van het onderzoek van Ruth Brandon (2006). Zij stelde in haar doctoraalscriptie vast dat de Surinaamse onderzoeksgroep positief oordeelt over de toetreding van Suriname tot de Nederlandse Taalunie. De respondenten beschouwen de associatie met de Taalunie niet als een gevaar voor ‘taalimperialisme’. (Brandon 2006: 72)

Als we gaan kijken naar het affectieve aspect ten opzichte van het Nederlands in vergelijking met de Surinaamse groepstalen, dan zien we dat ook daar een positief beeld naar voren komt. Stelling 1 toont dat bijvoorbeeld aan. Ze luidt als volgt: ‘Nederlands is de belangrijkste taal

van Suriname.’ Hiermee wordt dus geïmpliceerd dat de andere talen in Suriname minder belangrijk zijn. Tabel 23 geeft de resultaten weer.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	5	2,6	2,6	2,6
	2	16	8,3	8,5	11,1
	3	40	20,8	21,2	32,3
	4	59	30,7	31,2	63,5
	5	69	35,9	36,5	100,0
Totaal		189	98,4	100,0	
Ontbrekend		3	1,6		
Totaal		192	100,0		

Tabel 23: *Frequentietabel stelling Nederlands is belangrijkste taal*

De meeste proefpersonen, 68%, zijn het ermee eens of zelfs volledig mee eens dat Nederlands de belangrijkste taal van Suriname is. Ook ten opzichte van de andere groepstalen in Suriname krijgt het Nederlands dus een positieve waardering. De antwoorden op stelling 14, ‘Als iemand me op straat in het Sranan aanspreekt, voel ik me meer op mijn gemak dan wanneer die persoon dat in het Nederlands zou doen’, leiden tot dezelfde conclusie. Ze zijn opgenomen in tabel 24.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	35	18,2	18,3	18,3
	2	67	34,9	35,1	53,4
	3	54	28,1	28,3	81,7
	4	16	8,3	8,4	90,1
	5	19	9,9	9,9	100,0
Totaal		191	99,5	100,0	
Ontbrekend		1	0,5		
Totaal		192	100,0		

Tabel 24: *Frequentietabel stelling op straat aanspreken*

Ongeveer de helft van de respondenten voelt zich niet meer op zijn gemak als hij in het Sranan aangesproken wordt dan in het Nederlands. Slechts 18% heeft het gevoel dat dit wel zo is. Voor de meeste studenten maakt het affectief gezien dus geen verschil uit of ze in het Sranan of in het Nederlands aangesproken worden op straat. Het Nederlands wordt hier niet achteruit geschoven. Stelling 4 lijkt dit positieve beeld op het eerste gezicht tegen te spreken. Tabel 25 geeft weer hoe de proefpersonen op de bewering ‘Het is belangrijk dat mensen en

verenigingen ervoor zorgen dat de verschillende talen in Suriname blijven bestaan' reageerden.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	7	3,6	3,7	3,7
	2	4	2,1	2,1	5,8
	3	12	6,3	6,3	12,2
	4	58	30,2	30,7	42,9
	5	108	56,3	57,1	100,0
Totaal		189	98,4	100,0	
Ontbrekend		3	1,6		
Totaal		192	100,0		

Tabel 25: Frequentietabel stelling *bestaan verschillende talen*

We zien dus dat bijna 90% van de steekproef het eens of volledig eens is met deze stelling. De verschillende talen in Suriname zijn dus wel belangrijk voor de jongeren. Dit resultaat sluit een positieve houding ten opzichte van het Nederlands echter niet uit. Het toont alleen dat de studenten tevreden zijn met de multilinguale samenleving en dat ze het belangrijk vinden dat die in stand gehouden wordt.

Als we het affectieve aspect ten opzichte van het Nederlands in vergelijking met het Engels gaan bekijken, dan merken we dat de meningen verdeeld zijn. De antwoorden op stelling 17, 'Engels leren is op dit moment nuttiger dan Nederlands leren', geven ons daar een beeld van.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	10	5,2	5,2	5,2
	2	41	21,4	21,5	26,7
	3	75	39,1	39,3	66,0
	4	36	18,8	18,8	84,8
	5	29	15,1	15,2	100,0
Totaal		191	99,5	100,0	
Ontbrekend		1	0,5		
Totaal		192	100,0		

Tabel 26: Frequentietabel stelling *Engels leren nuttiger*

Tabel 26 toont dat 34% van de proefpersonen het er eens of zelfs volledig mee eens is dat Engels leren op dit moment nuttiger is dan Nederlands leren. 27% is het daar niet of volledig niet mee eens. Het verschil tussen de twee groepen is dus klein, maar wel bestaande. 39% van de respondenten is het evenveel eens als oneens met deze bewering. De studenten die vinden

dat het zinvoller is om op dit moment Engels te leren dan Nederlands zijn dus talrijker dan diegenen die dat niet vinden. Ook uit het onderzoek van Brandon (2006) blijkt dat de Surinamers het Engels een belangrijke taal vinden. Zij stelde vast dat 67% van haar onderzoeksgroep het Engels als tweede officiële taal van Suriname verkiezen. (Brandon 2006: 62) Hoogstwaarschijnlijk hebben deze resultaten iets te maken met de positie van het Engels in de wereld. De status van het Engels op wereldniveau is veel groter dan die van het Nederlands. Gobardhan-Rambocus wijst ook op het feit dat het Engels vooral belangrijk is voor de communicatie naar buiten toe in een land met meer dan twintig talen. (Taalpeil 2005: 3) In die zin is het inderdaad erg nuttig om Engels te leren. Over het algemeen kunnen we vaststellen dat de Surinaamse jongeren positief staan ten opzichte van het affectieve aspect van het Nederlands. Op sociaal vlak roept het Nederlands geen negatieve gevoelens op.

Een andere interessante dimensie in de vragenlijst is het tijdsgebonden aspect. Daarbij worden vragen gesteld over de toekomst van het Nederlands en over het verschil in visie tussen jongeren en ouderen. Uit de resultaten blijkt, dat de Surinaamse studenten een rooskleurige toekomst voor het Nederlands zien en dat ze van mening zijn dat jongeren positiever ten opzichte van deze taal staan dan ouderen. In wat volgt bekijken we deze zaken in detail. Stelling 5 doet bijvoorbeeld een uitspraak over de toekomst: ‘Ik ga mijn kinderen later in het Nederlands opvoeden.’ De meningen van de jongeren over deze uitspraak zijn opgenomen in tabel 27.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	5	2,6	2,6	2,6
2	7	3,6	3,6	6,3
3	57	29,7	29,7	35,9
4	55	28,6	28,6	64,6
5	68	35,4	35,4	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 27: Frequentietabel stelling kinderen in Nederlands opvoeden

Deze resultaten tonen ons dat 64% van de respondenten zijn kinderen later (zeker) in het Nederlands zou opvoeden en dat slechts 6% dat niet van plan is. Daaruit kunnen we dus afleiden dat de meeste Surinaamse studenten van mening zijn dat het Nederlands over enkele jaren nog belangrijk genoeg zal zijn om als opvoedingstaal te kiezen. In stelling 6 wordt dat letterlijk verwoord: ‘Over 20 à 30 jaar zal Nederlands minder belangrijk zijn in Suriname dan nu.’ Tabel 28 geeft weer hoe de proefpersonen hierover denken.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	47	24,5	24,5	24,5
	2	61	31,8	31,8	56,3
	3	29	15,1	15,1	71,4
	4	36	18,8	18,8	90,1
	5	19	9,9	9,9	100,0
Totaal		192	100,0	100,0	

Tabel 28: Frequentietabel stelling Nederlands over 20 à 30 jaar

Iets meer dan de helft van de steekproef denkt niet of volledig niet dat het Nederlands over 20 à 30 jaar minder belangrijk zal zijn in Suriname. 29% is het wel eens of zelfs volledig eens met deze bewering. De meeste jongeren zijn er dus van overtuigd dat de positie van het Nederlands in de Surinaamse samenleving niet aan belang zal inboeten in de toekomst. Ook uit de antwoorden op stelling 10 blijkt dezelfde positieve visie op de toekomst. In deze bewering worden het Nederlands en het Engels als concurrenten naast elkaar geplaatst: ‘Over enkele tientallen jaren zal het wiskundeonderwijs in Suriname, in het Engels gegeven worden.’ Tabel 29 geeft een overzicht van de resultaten.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	63	32,8	32,8	32,8
	2	61	31,8	31,8	64,6
	3	42	21,9	21,9	86,5
	4	12	6,3	6,3	92,7
	5	14	7,3	7,3	100,0
Totaal		192	100,0	100,0	

Tabel 29: Frequentietabel stelling wiskundeonderwijs in Suriname

65% van de proefgroep gelooft niet dat het wiskundeonderwijs in Suriname over enkele tientallen jaren in het Engels gegeven zal worden. 14% denkt dat dit wel eens het geval zou kunnen zijn. Ook uit deze cijfers blijkt dat het merendeel van de Surinaamse jongeren de toekomst van het Nederlands rooskleurig inziet. In stelling 16 en 20 wordt de attitude van jongeren vergeleken met die van ouderen. In bewering 16 wordt dat als volgt geformuleerd: ‘Jonge mensen spreken liever Nederlands dan oudere mensen.’ De oordelen van de respondenten zijn opgenomen in tabel 30.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	10	5,2	5,2	5,2
2	26	13,5	13,5	18,8
3	42	21,9	21,9	40,6
4	66	34,4	34,4	75,0
5	48	25,0	25,0	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 30: *Frequentietabel stelling jong liever Nederlands dan oud*

Ongeveer 60% van de studenten denkt dat het inderdaad zo is dat jonge mensen liever Nederlands spreken dan oudere mensen. Slechts 19% is het daar oneens of volledig oneens mee en 22% evenveel eens als oneens. De meeste proefpersonen zijn dus van mening dat de attitude van jongeren ten opzichte van het Nederlands positiever is dan die van ouderen. Uit de resultaten van stelling 20, 'Oudere mensen vinden Nederlands een belangrijkere taal dan jongeren', kunnen we niet dezelfde conclusie trekken. (zie tabel 31)

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	16	8,3	8,3	8,3
2	62	32,3	32,3	40,6
3	66	34,4	34,4	75,0
4	30	15,6	15,6	90,6
5	18	9,4	9,4	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 31: *Frequentietabel stelling oud Nederlands belangrijker dan jong*

Ongeveer 40% van de steekproef gelooft niet dat oudere mensen Nederlands een belangrijkere taal vinden dan jongeren, 25% vindt dat dit wel zo is en 35% is het evenveel eens als oneens met deze bewering. De uitgesproken tegenstanders zijn dus talrijker dan de uitgesproken voorstanders. De vraag blijft dan, of ze vinden dat jongere mensen het Nederlands een belangrijkere taal vinden dan ouderen, of dat ze vinden dat oudere mensen Nederlands even belangrijk vinden als jongeren. Daarover bieden deze cijfers geen uitsluitel. We kunnen wel concluderen dat, in de ogen van de studenten, ouderen zeker niet positiever ten opzichte van het Nederlands staan dan jongeren.

Het laatste aspect waarop we de aandacht willen vestigen betreft de plaats in de samenleving. Daarbij wordt de positie van het Nederlands in de Surinaamse samenleving onderzocht. De

reacties op stelling 3, ‘Om vooruit te komen in deze samenleving, moet je Nederlands kennen’, tonen het belang van deze taal aan. (zie tabel 32)

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	7	3,6	3,7	3,7
	2	12	6,3	6,3	9,9
	3	31	16,1	16,2	26,2
	4	67	34,9	35,1	61,3
	5	74	38,5	38,7	100,0
Totaal		191	99,5	100,0	
Ontbrekend		1	0,5		
Totaal		192	100,0		

Tabel 32: *Frequentietabel stelling vooruit komen in de samenleving*

Bijna drie vierde van de respondenten is het ermee eens of zelfs volledig mee eens dat je Nederlands moet kennen om vooruit te komen in de Surinaamse samenleving. Daarmee wordt al meteen bewezen dat het Nederlands een erg belangrijke positie inneemt in Suriname. De antwoorden op stelling 2 vertonen een gecompliceerder beeld. De bewering is dan ook op een heel andere manier geformuleerd: ‘Elke inwoner van Suriname zou onderwijs in zijn moedertaal moeten kunnen volgen.’ Impliciet wordt hier gezegd dat het Nederlands niet dé onderwijstaal zou moeten zijn. Tabel 33 geeft weer hoe op deze uitspraak gereageerd werd.

Beoordeling		Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig	1	38	19,8	19,8	19,8
	2	42	21,9	21,9	41,7
	3	35	18,2	18,2	59,9
	4	44	22,9	22,9	82,8
	5	33	17,2	17,2	100,0
Totaal		192	100,0	100,0	

Tabel 33: *Frequentietabel stelling onderwijs in moedertaal*

42% van de leerlingen is het er oneens of volledig oneens mee dat elke inwoner van Suriname onderwijs in zijn eigen moedertaal zou moeten kunnen volgen. 40% is het daar wel eens of volledig eens mee en 18% is het er evenveel eens als oneens mee. De meningen zijn dus behoorlijk verdeeld. De jongeren hebben geen eensgezinde visie over welke taal als instructietaal gebruikt zou moeten worden. Stelling 19 ten slotte gaat over de positie van het Nederlands in vergelijking met het Engels. Ze luidt als volgt: ‘Niet het Nederlands, maar het

Engels zou de officiële taal van Suriname moeten zijn.’ De beoordelingen van de proefpersonen zijn opgenomen in tabel 34.

Beoordeling	Frequentie	Procent	Geldige Procent	Cumulatieve Procent
Geldig 1	29	15,1	15,1	15,1
2	52	27,1	27,1	42,2
3	59	30,7	30,7	72,9
4	28	14,6	14,6	87,5
5	24	12,5	12,5	100,0
Totaal	192	100,0	100,0	

Tabel 34: Frequentietabel stelling Engels officiële taal

Slechts 27% van de steekproef vindt inderdaad dat het Engels de officiële taal van Suriname zou moeten zijn. 42% is het daar niet of zelfs helemaal niet mee eens en 31% is het er evenveel eens als oneens mee. De studenten die niet van mening zijn dat het Engels de officiële taal van Suriname zou moeten zijn, zijn dus talrijker dan diegenen die dat wel vinden. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met de bevindingen van Brandon (2006). Zij stelde vast dat slechts 28% van haar Surinaamse onderzoeksgroep het Nederlands als officiële taal zou willen vervangen door het Engels. (Brandon 2006: 62)

5.3 Verbanden tussen de resultaten

Om te kijken of er interacties zijn tussen de resultaten, hebben we verschillende kruistabellen samengesteld waarbij we telkens twee variabelen met elkaar vergelijken. De vraag die in deze paragraaf gesteld wordt, is of de gevonden resultaten voor alle groepen gelden. En indien dit niet het geval is, voor welke dan wel en welke niet?

Als we de achtergrondkenmerken onderling met elkaar vergelijken dan stellen we vast dat er geen significante verbanden bestaan. We spreken van een significant verband als $p \leq .05$. Dat betekent dat er 5% kans is of minder, dat het feit dat een samenhang gevonden wordt, te wijten is aan de samenstelling van de steekproef. (Sercu 2003: 162) Brengen we de gemiddelde leeftijd van de proefpersonen in verband met het geslacht, dan zien we dat de meisjes gemiddeld ouder zijn dan de jongens, maar dit verschil is niet significant. Tabel 35 geeft deze verhouding in detail weer.

Geslacht	Aantal	Gemiddelde leeftijd	Standaard deviatie	Significantie
Man	39	18,82	1,848	0,117
Vrouw	151	19,55	2,732	
Totaal	190	19,40	2,588	

Tabel 35: *Kruistabel geslacht – gemiddelde leeftijd*

Als we de resultaten van de situatieschetsen met de persoonsgegevens in verband brengen, dan kunnen we enkele interessante zaken vaststellen. Wat betreft het geslacht, merken we bijvoorbeeld op dat de vrouwelijke respondenten meer Nederlands gebruiken dan de mannelijke. Tabel 36 geeft hierover meer informatie.

Geslacht	Aantal	Gemiddelde score op situatie schetsen	Standaard deviatie	Significantie
Man	39	19,6667	2,39883	0,006
Vrouw	151	20,7800	2,15777	
Totaal	190	20,5503	2,24884	

Tabel 36: *Kruistabel geslacht – gemiddelde score situatieschetsen*

De gemiddelde score van de vrouwen op de situatieschetsen ligt hoger dan die van de mannen, dat wil zeggen dat zij vaker positief ten opzichte van het Nederlands geantwoord hebben. Aangezien $p = .006$, is de verhouding significant. Ook met betrekking tot de verschillende scholen bestaat er een belangrijk verband. De cijfers zijn opgenomen in tabel 37.

School		Aantal	Gemiddelde score op situatieschetsen	Standaard deviatie	Significantie
1	Het Surinaams Pedagogisch Instituut	20	19,1000	1,86096	
2	Natuur-Technisch Instituut	18	20,6667	2,14202	
3	Havo - I	33	20,5758	1,93698	
4	Surinaams Pedagogisch Instituut	19	20,4211	1,89490	
5	IMEAO I - II	41	20,2683	2,51022	
6	Het Christelijk Pedagogisch Instituut	19	21,3684	1,64014	
7	Mr. Dr. J. C. de Miranda Lyceum	41	21,1220	2,50195	
Totaal		191	20,5445	2,23768	0,023

Tabel 37: *Kruistabel school – gemiddelde score situatieschetsen*

De gemiddelde score op de situatieschetsen van de leerlingen van Het Christelijk Pedagogisch Instituut en van het Miranda Lyceum is opmerkelijk hoger dan die van de andere scholen. Zij gebruiken dus meer Nederlands dan de studenten van de andere scholen. Toch vertonen deze twee scholen qua profiel weinig overeenkomsten. In het Miranda Lyceum zitten vooral studenten van de midden- en hogere klasse van de bevolking, terwijl in Het Christelijk Pedagogisch Instituut vooral de lagere en middenklasse vertegenwoordigd is. De school die het laagst scoort is Het Surinaams Pedagogisch Instituut. Dat is de kleinste instelling van de zeven en de enige waar jongeren uit alle lagen van de bevolking school lopen. Het is ook de enige waarvan de populatie voor 75% uit Hindoestanen bestaat. We kunnen hier van een significante samenhang tussen de verschillende scholen en de antwoorden op de situatieschetsen spreken. Als we de resultaten in verband brengen met de opvoedingstalen, dan stellen we vast dat er geen logische samenhang tussen deze twee variabelen bestaat. Jongeren die in het Nederlands opgevoed zijn, gebruiken deze taal niet frequenter dan jongeren die in andere talen opgevoed zijn. Het is zelfs zo, dat respondenten die niet in het Nederlands opgevoed zijn, gemiddeld iets hoger scoren op de situatieschetsen dan

respondenten die tijdens hun jeugd wel in het Nederlands aangesproken werden. Dat wordt weergegeven in tabel 38.

Opvoeding	Aantal	Gemiddelde score op situatieschetsen	Standaard deviatie	Significantie
Nederlands	150	20,4667	2,23957	
Andere taal	40	20,7250	2,16010	
Totaal	190	20,5211	2,21994	0,515

Tabel 38: *Kruistabel opvoeding Nederlands - gemiddelde score situatieschetsen*

De 40 studenten die in een andere taal grootgebracht werden, maken dus gemiddeld iets meer gebruik van het Nederlands, dan de 150 die met het Nederlands opgegroeid zijn. Het verschil is niet significant, maar wel bestaande. Een vaststelling die tegen de verwachtingen ingaat! Een andere verrassende constatering is, dat ook jongeren die in het Sranan opgevoed zijn lager scoren op de situatieschetsen dan jongeren die in een andere taal grootgebracht werden. Tabel 39 geeft daar meer duidelijkheid over.

Opvoeding	Aantal	Gemiddelde score op situatieschetsen	Standaard deviatie	Significantie
Sranan	39	19,8974	1,88896	
Andere taal	151	20,6821	2,27558	
Totaal	190	20,5211	2,21994	0,049

Tabel 39: *Kruistabel opvoeding Sranan – gemiddelde score situatieschetsen*

Leerlingen die in het Sranan opgevoed zijn, gebruiken dus minder Nederlands dan leerlingen die in een andere taal opgevoed zijn. Het verband is maar net significant, $p = .049$, maar aangezien we niet meteen een hechte relatie verwacht hadden tussen opvoeding in het Sranan en de antwoorden op de situatieschetsen, is dit resultaat toch betekenisvol. Creooltaalsprekers blijken dus opvallend minder gebruik te maken van het Nederlands. Wat de andere opvoedingstalen betreft, bleek dat de studenten die niet in het Sarnami grootgebracht waren, iets hoger scoorden op de situatieschetsen dan de studenten die wel in het Sarnami opgevoed waren. Dat verschil was niet significant. De jongeren die tijdens hun kindertijd in het Surinaams-Javaans aangesproken werden, bleken iets meer gebruik te maken van het Nederlands dan de jongeren die in een andere taal opgevoed waren. Ook dat verschil was niet significant. We kunnen dus geen algemene conclusie trekken wat betreft de immigrantentalen.

Het is bijvoorbeeld niet zo, dat de respondenten die in een immigrantentaal opgevoed zijn minder Nederlands gebruiken dan anderen.

Als we de antwoorden op de attitudestellingen met de achtergrondkenmerken van de proefpersonen vergelijken, dan stellen we vast dat de vrouwelijke respondenten een positievere attitude ten opzichte van het Nederlands hebben. Tabel 40 toont dat aan.

Geslacht	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Man	39	62,5641	7,82975	
Vrouw	151	63,9073	6,13335	
Totaal	190	63,6316	6,51746	0,252

Tabel 40: *Kruistabel geslacht - gemiddelde score attitudestellingen*

De gemiddelde score op de attitudestellingen van de vrouwen is net iets hoger dan die van de mannen. Het verschil is niet significant, maar toch opmerkelijk. Vrouwelijke Surinaamse studenten gebruiken dus meer Nederlands en hebben ook een positievere attitude ten opzichte van deze taal dan mannelijke. Onderzoeken we de relatie tussen de antwoorden op de attitudestellingen en de verschillende scholen, dan merken we dat die wel significant is. De gegevens in tabel 41 geven dat weer.

School		Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
1	Het Surinaams Pedagogisch Instituut	21	64,7143	3,33381	
2	Natuur-Technisch Instituut	18	64,2222	5,01240	
3	Havo - I	33	63,0909	6,55917	
4	Surinaams Pedagogisch Instituut	19	67,7368	5,05351	
5	IMEAO I - II	41	63,0488	6,39512	
6	Het Christelijk Pedagogisch Instituut	19	65,3684	6,55075	
7	Mr. Dr. J. C. de Miranda Lyceum	41	61,1951	7,84608	
Totaal		192	63,6458	6,48475	0,012

Tabel 41: *Kruistabel school – gemiddelde score attitudestellingen*

Studenten van het Surinaams Pedagogisch Instituut antwoorden opmerkelijk positief op de attitudestellingen. De populatie van deze school bestaat voornamelijk uit jongeren van de lagere en middenklasse. De laagste score is van het Miranda Lyceum. Ondanks het feit dat de antwoorden op de situatieschetsen erg positief waren, heeft deze school toch de meest negatieve attitude ten opzichte van het Nederlands. Een merkwaardige vaststelling! Wat de opvoedingstaal betreft, constateren we dat de respondenten die in het Nederlands grootgebracht werden een positievere taalattitude hebben dan de respondenten die in een andere taal opgevoed zijn. De cijfers zijn opgenomen in tabel 42.

Opvoeding	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Nederlands	151	63,8344	6,06458	
Andere taal	40	62,7500	7,88296	
Totaal	191	63,6073	6,47975	0,348

Tabel 42: *Kruistabel opvoeding Nederlands - gemiddelde score attitudestellingen*

Het verschil is niet significant, maar jongeren die in het Nederlands opgevoed zijn hebben toch duidelijk een positievere houding ten opzichte van deze taal dan anderen. Ondanks het feit deze studenten iets minder gebruik maken van het Nederlands, hebben ze toch een positievere taalattitude. Ook met betrekking tot het Sranan stellen we dit vast. (zie tabel 43)

Opvoeding	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Sranan	39	64,1026	6,62450	
Andere taal	152	63,4803	6,45819	
Totaal	191	63,6073	6,47975	0,594

Tabel 43: *Kruistabel opvoeding Sranan – gemiddelde score attitudestellingen*

Ook hier is het verschil niet significant maar toch duidelijk. Ondanks het feit dat de respondenten die in het Sranan opgevoed zijn minder gebruik maken van het Nederlands, hebben ze toch een positievere houding tegenover deze taal dan anderen. Als we naar de andere opvoedingstalen kijken, constateren we dat jongeren die niet in het Sarnami opgevoed zijn een positievere attitude ten opzichte van het Nederlands hebben dan jongeren die wel in het Sarnami opgevoed zijn. Voordien is al gebleken dat deze eerste groep ook meer gebruik maakt van het Nederlands. Een logisch resultaat dus. Studenten die in het Surinaams-Javaans grootgebracht zijn vertonen ook een positievere houding tegenover het Nederlands dan anderen. Van deze groep wisten we al dat zij meer gebruik maken van het Nederlands dan studenten die niet in het Surinaams-Javaans opgevoed zijn.

Onderzoeken we de relatie tussen de antwoorden op de situatieschetsen en de attitudestellingen, dan constateren we dat die in sommige gevallen logisch is, maar in andere erg verrassend. Met betrekking tot de eerste stelling is er bijvoorbeeld een logische samenhang aanwezig. De bewering luidt als volgt: ‘Nederlands is de belangrijkste taal van Suriname’. Verondersteld wordt, dat de voorstanders van deze uitspraak meer Nederlands gebruiken dan de tegenstanders. Tabel 44 toont aan dat dit ook het geval is.

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op situatieschetsen	Standaard deviatie	Significantie
Volledig oneens	5	19,2000	2,28035	
Oneens	16	19,5625	2,12818	
Evenveel eens als oneens	40	20,7250	1,93467	
Eens	59	20,5763	2,31340	
Volledig eens	68	20,7500	2,29454	
Totaal	188	20,5479	2,22596	0,215

Tabel 44: *Kruistabel Nederlands is belangrijkste taal – gemiddelde score situatieschetsen*

De respondenten die het eens of volledig eens zijn met deze stelling scoren opvallend hoger dan de respondenten die het er oneens of volledig oneens mee zijn. De jongeren die dus vinden dat Nederlands de belangrijkste taal van Suriname is, maken er ook meer gebruik van dan de jongeren die dat niet vinden. Ook de groep die het er evenveel eens als oneens mee is, scoort hoog op de situatieschetsen. Bij stelling 3, ‘Om vooruit te komen in deze samenleving, moet je Nederlands kennen’, is er een gelijkaardig logisch verband aanwezig. De cijfers zijn opgenomen in tabel 45.

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op situatieschetsen	Standaard deviatie	Significantie
Volledig oneens	7	20,8571	2,67261	
Oneens	12	19,2500	2,49089	
Evenveel eens als oneens	31	19,9355	1,86074	
Eens	67	20,5075	2,12041	
Volledig eens	73	21,0000	2,32737	
Totaal	190	20,5368	2,24108	0,049

Tabel 45: *Kruistabel vooruit komen in de samenleving – gemiddelde score situatieschetsen*

We stellen vast dat de studenten die het er volledig mee eens zijn dat je Nederlands moet kennen om vooruit te komen in de Surinaamse samenleving, gemiddeld het hoogst scoren op de situatieschetsen. Deze jongeren gebruiken dus veel Nederlands. De leerlingen die het er oneens mee zijn, beweren het minst Nederlands te spreken. Het verschil is hier zelfs

significant. Opmerkelijk is, dat de groep die het volledig oneens is met deze stelling, ook een erg hoge score behaalt. Ondanks het feit dat zij niet vinden dat je Nederlands moet kennen om vooruit te komen in de samenleving, maken ze dus toch veel gebruik van deze taal. Ook bij stelling 8, ‘Nederlands is een mooie taal’, stellen we dit verschijnsel vast. (zie tabel 46)

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op situatie schetsen	Standaard deviatie	Significantie
Volledig oneens	6	20,3333	2,06559	0,500
Oneens	11	19,8182	2,48267	
Evenveel eens als oneens	25	20,3200	1,70098	
Eens	90	20,4556	2,34238	
Volledig eens	59	20,9322	2,25040	
Totaal	191	20,5445	2,23768	

Tabel 46: *Kruistabel Nederlands mooie taal – gemiddelde score situatieschetsen*

De voorstanders van deze stelling scoren duidelijk hoger dan de tegenstanders. Jongeren die vinden dat het Nederlands een mooie taal is maken er dus ook meer gebruik van dan jongeren die dat niet vinden. Toch is ook hier de hoge score van de groep die het er volledig oneens mee is opmerkelijk. Hoogstwaarschijnlijk is dat te verklaren door het feit dat de groep slechts uit 6 personen bestaat. Het effect van individueel afwijkende resultaten is dan erg groot. Bij stelling 12, ‘Het Nederlands roept negatieve herinneringen aan ons koloniaal verleden op’, komen we tot een onverwachte vaststelling. Tabel 47 geeft de informatie in detail weer.

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op situatie schetsen	Standaard deviatie	Significantie
Volledig oneens	38	21,4211	2,07471	0,007
Oneens	84	20,2500	2,32780	
Evenveel eens als oneens	37	19,8649	1,90266	
Eens	18	20,5556	2,20220	
Volledig eens	13	21,6154	2,14237	
Totaal	190	20,5316	2,23644	

Tabel 47: *Kruistabel negatieve herinneringen oproepen – gemiddelde score situatieschetsen*

Uit de cijfers van tabel 47 blijkt dat zowel de studenten die het er volledig mee eens zijn dat het Nederlands negatieve herinneringen aan het koloniale verleden oproept, als de studenten die het er volledig oneens mee zijn, gemiddeld hoog scoren op de situatieschetsen. Beide groepen maken dus veel gebruik van het Nederlands. Of het Nederlands negatieve herinneringen oproept of niet blijkt dus geen effect te hebben op het gebruik ervan. Ook de score van de jongeren die het evenveel eens als oneens zijn met deze stelling, ondersteunt deze vaststelling. Ondanks het feit dat ze niet voor of tegen zijn, spreken ze toch het minst Nederlands. De herinneringen die het Nederlands oproept, hebben dus geen invloed op het gebruik ervan. Een verrassende conclusie!

Als we de antwoorden op de attitudestellingen met de verschillende situaties in verband brengen, dan constateren we dat de relaties logisch van aard zijn. Bij situatie 3, ‘Als iemand in een kantine Nederlands spreekt, doet dat wat vreemd aan’, is dat bijvoorbeeld het geval. (zie tabel 48)

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Nooit	175	63,8286	6,17413	0,071
Soms	11	60,8182	9,06442	
Vaak	2	58,0000	8,48528	
Altijd	1	52,0000		
Totaal	189	63,5291	6,44828	

Tabel 48: *Kruistabel situatie kantine – gemiddelde score attitudestellingen*

De respondenten die het nooit vreemd vinden als iemand Nederlands spreekt in een kantine, hebben de positiefste attitude tegenover deze taal. De studenten die dat soms vreemd vinden, hebben de tweede meest positieve attitude. De jongeren die dat vaak vreemd vinden, komen op de derde plaats en de leerlingen die dat altijd vinden hebben de meest negatieve attitude. Een erg logische vaststelling! Bij situatie 4, ‘Buiten de lessen praat ik Nederlands met mijn klasgenoten’, merken we eenzelfde patroon op. De cijfers in tabel 49 tonen dat aan.

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Nooit	4	58,2500	11,87083	0,009
Soms	69	62,8986	6,74568	
Vaak	84	63,2619	5,18366	
Altijd	32	66,8125	7,59642	
Totaal	189	63,6243	6,53319	

Tabel 49: *Kruistabel situatie buiten de lessen – gemiddelde score attitudestellingen*

Uit tabel 49 blijkt dat de studenten die buiten de lessen altijd Nederlands spreken met hun klasgenoten, de positiefste attitude ten opzichte van het Nederlands vertonen. De respondenten die nooit buiten de lessen Nederlands spreken met hun klasgenoten, hebben de meest negatieve houding. De jongeren die veel Nederlands gebruiken hebben dus een positievere attitude dan diegenen die deze taal zelden of nooit spreken. We merken ook op dat de respondenten die vaak Nederlands spreken buiten de lessen, de tweede meest positieve attitude hebben en de mensen die ‘soms’ geantwoord hebben, de derde. Het verschil tussen de groepen is in dit geval ook significant. Ook met situatie 5 is er een significant verband. De beschrijving luidt als volgt: ‘In het sociale leven in mijn buurt spreekt men Nederlands’. De gedetailleerde informatie is opgenomen in tabel 50.

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Nooit	11	60,2727	8,85540	0,005
Soms	102	63,2059	6,56776	
Vaak	68	63,8971	5,67303	
Altijd	9	70,2222	4,73756	
Totaal	190	63,6158	6,51208	

Tabel 50: *Kruistabel situatie sociale leven – gemiddelde score attitudestellingen*

Uit tabel 50 kunnen we een gelijkaardige conclusie trekken als bij de vorige twee situaties. De studenten die beweren dat er in het sociale leven in hun buurt altijd Nederlands gesproken wordt, hebben de meest positieve attitude. De jongeren die van mening zijn dat dit nooit het geval is, hebben de meest negatieve houding ten opzichte van het Nederlands. De groep die ‘vaak’ antwoordde, heeft de tweede meest positieve attitude en de respondenten die ‘soms’ antwoordden, de derde. Ook de relatie tussen de antwoorden op de attitudestelling en situatie 6, vertoont hetzelfde patroon. Het gaat hier om de volgende bewering: ‘Als de persoon

waarmee ik in gesprek ben Nederlands kan, dan zal het gesprek in het Nederlands verlopen'. De gegevens zijn in tabel 51 opgenomen.

Beoordeling	Aantal	Gemiddelde score op attitude stellingen	Standaard deviatie	Significantie
Nooit	1	68,0000		
Soms	40	62,4500	6,44483	
Vaak	72	62,6389	6,36740	
Altijd	78	65,1026	6,45985	
Totaal	191	63,6335	6,49953	0,058

Tabel 51: *Kruistabel situatie gesprek met persoon die Nederlands kan – gemiddelde score attitudestellingen*

De hoogste score op de attitudestellingen is in dit geval voor de student die beweert nooit Nederlands te spreken als de persoon waarmee hij in gesprek is Nederlands kan. Omdat maar één respondent op deze manier geantwoord heeft, kunnen we uit dit cijfer geen betrouwbare conclusies trekken. Het zou hier immers kunnen gaan om iemand die onzorgvuldig geantwoord heeft. De tweede hoogste score is voor de studenten die altijd Nederlands gebruiken als de persoon waarmee ze in gesprek zijn Nederlands kan. Zij hebben dus een erg positieve houding ten opzichte van het Nederlands. Net zoals bij de vorige drie situaties kunnen we dus concluderen dat de mensen die veel Nederlands gebruiken, ook over een positieve houding tegenover deze taal beschikken.

5.4 Conclusie

In deze paragraaf worden de bevindingen van het onderzoek kort samengevat. Zowel uit de resultaten van de situatieschetsen als uit de antwoorden op de attitudestellingen hebben we geconcludeerd dat de Surinaamse jongeren uit de laatste twee klassen van het VOS over het algemeen een positieve houding ten opzichte van het Nederlands hebben. Uit de reacties van de studenten is gebleken, dat het in geen enkele situatie onmogelijk is om Nederlands te spreken. Zowel in officiële omstandigheden zoals contact met de politie, als in officieuze momenten zoals in een kantine bijvoorbeeld, kan het Nederlands dienst doen als communicatietaal. Toch zijn er ook bepaalde situaties waarin het gebruik van andere talen meer voor de hand ligt; in zaken van religie bijvoorbeeld, of bij een alledaagse gebeurtenis als het halen van een brood.

Uit de beoordelingen van de attitudestellingen is gebleken dat de jongeren een positieve houding ten opzichte van het communicatieve aspect van het Nederlands hebben. Ze zijn van mening dat het Nederlands een goede taal is om informatie uit te wisselen. Enkel op humoristisch vlak geniet het Nederlands niet de voorkeur. Ook ten opzichte van het affectieve aspect staan de jongeren positief. Wel vinden ze het belangrijk dat de Surinaamse groepstalen behouden worden. De respondenten zijn dus tevreden met de multilinguale samenleving en vinden het belangrijk dat die in stand gehouden wordt. Ook het Engels speelt een grote rol van betekenis voor hen. Uit de antwoorden bleek dat de studenten die het op dit moment zinvoller vinden om Engels te leren dan Nederlands talrijker zijn dan diegenen die dat niet vinden. Wat het tijdsgebonden aspect betreft, constateerden we dat de Surinaamse studenten een rooskleurige toekomst zien voor het Nederlands. Zij zijn ook van mening dat jongeren een positievere houding ten opzichte van deze taal hebben dan ouderen. De beoordelingen van de stellingen over de plaats in de samenleving toonden aan dat het Nederlands een erg belangrijke positie inneemt in Suriname. Over het feit of het ook de enige onderwijstaal zou moeten blijven, waren de meningen verdeeld. De jongeren hebben geen eensgezinde visie over welke taal de instructietaal zou moeten zijn. Ook bleek dat de studenten die niet vinden dat het Engels de officiële taal van Suriname zou moeten zijn, talrijker zijn dan diegenen die dat wel vinden.

Als we de resultaten met elkaar vergeleken, dan hebben we vastgesteld dat er behoorlijk wat verbanden bestaan. We hebben bijvoorbeeld geconstateerd dat de vrouwelijke respondenten meer Nederlands gebruiken en dat zij ook een positievere attitude ten opzichte van deze taal hebben dan de mannelijke. Wat de verschillende scholen betreft, zagen we dat de leerlingen van Het Christelijk Pedagogisch Instituut en van het Miranda Lyceum opvallend meer Nederlands spreken. De studenten van Het Surinaams Pedagogisch Instituut opvallend minder. De leerlingen van het Surinaams Pedagogisch Instituut hebben een erg positieve attitude tegenover het Nederlands. Ondanks het feit dat de jongeren van het Miranda Lyceum veel Nederlands gebruiken, hebben ze toch de meest negatieve taalhouding. Als we naar de invloed van de opvoedingstalen keken, stelden we vast dat respondenten die in het Nederlands opgevoed zijn iets minder gebruik maken van deze taal dan anderen, maar dat ze wel een positievere taalattitude hebben. Ook met betrekking tot het Sranan stelden we dit vast. Bij het Sarnami bleek, dat jongeren die niet in deze taal grootgebracht waren, meer gebruik maken van het Nederlands en er ook een positievere attitude tegenover hebben. Studenten die in het Surinaams-Javaans opgevoed zijn, spreken ook veel Nederlands en hebben er een positievere

houding tegenover dan anderen. We konden dus geen algemene conclusie trekken wat betreft de immigrantentalen.

Bij het onderzoeken van de relatie tussen de antwoorden op de situatieschetsen en de attitudestellingen, merkten we dat er zowel logische als verrassende verbanden aanwezig waren. Bij de eerste stelling, 'Nederlands is de belangrijkste taal van Suriname', bewezen de resultaten wat verwacht werd. De voorstanders van deze bewering gebruiken meer Nederlands dan de tegenstanders. Ook de studenten die het er volledig mee eens zijn dat je Nederlands moet kennen om vooruit te komen in de Surinaamse samenleving, spreken deze taal meer dan anderen. De jongeren die het Nederlands een mooie taal vinden, maken er ook meer gebruik van dan diegenen die dat niet vinden. Stelling 12, 'Het Nederlands roept negatieve herinneringen aan ons koloniaal verleden op', zorgde voor verrassingen. Uit de resultaten bleek dat het geen effect heeft op het gebruik van het Nederlands of deze taal negatieve herinnering oproept of niet! Als we antwoorden op de attitudestellingen met de verschillende situaties in verband brachten, dan constateerden we dat de relaties logisch van aard waren. Bij verschillende situaties bleek, dat de mensen die veel Nederlands gebruiken, ook over een positieve houding tegenover deze taal beschikken.

5.5 Discussie

We hebben getracht de validiteit van het onderzoek zo groot mogelijk te maken, toch zijn er enkele discussiepunten die we ter sprake moeten brengen. Wat de proefgroep betreft, is de grootste beperking van dit onderzoek dat we geen willekeurige steekproef hebben kunnen samenstellen. Onze onderzoeksgroep vertegenwoordigt dus niet de hele Surinaamse jongerenbevolking. Het gevolg daarvan is, dat we de conclusies niet kunnen veralgemenen. Om praktische redenen hebben we ons moeten beperken tot klasgroepen uit het Voortgezet Onderwijs voor Senioren (VOS) in Paramaribo. Onze respondenten zijn met andere woorden, jongeren die de kans en de financiële mogelijkheden hebben om verder te studeren. De steekproef bestaat dus voornamelijk uit studenten die tot de hogere klassen van de bevolking behoren. Het zou interessant zijn om dit onderzoek te herhalen met jongeren die willekeurig gekozen zijn uit alle lagen van de bevolking en alle delen van Suriname. Dan zouden de resultaten wel de ideeën van de hele Surinaamse jongerenbevolking vertegenwoordigen. Ook zouden er dan meer invloedrijke achtergrondfactoren aanwezig zijn. Een andere boeiende

mogelijkheid zou zijn, om dit onderzoek bij een andere leeftijdsgroep uit te voeren en de resultaten te vergelijken. We zouden dan kunnen vaststellen of leeftijd een invloed heeft op de taalattitudes van Surinamers. Een positief punt aan het huidige onderzoek is de omvang van de steekproef. Door de vragenlijst aan 192 personen voor te leggen, is het effect van individueel afwijkende resultaten erg klein. De grootte van de onderzoeksgroep zorgt ervoor dat we betrouwbare conclusies kunnen trekken uit de resultaten.

Het grootste discussiepunt wat betreft de dataverzameling, is het feit dat de vragenlijsten door verschillende personen afgenomen werden. De enquêtes werden door verschillende docenten op verschillende scholen verspreid. Om de invloed van de leerkrachten te minimaliseren, werd het onderzoek zo opgesteld, dat er weinig bijkomende uitleg nodig was. Er werd ook een begeleidende brief met concrete richtlijnen meegegeven (zie bijlage 1). Toch is het onvermijdelijk dat de docenten onbewust de afname van het onderzoek beïnvloed hebben. Een ander punt waarmee rekening gehouden moet worden, is dat de vragenlijsten tijdens de les Nederlands afgenomen werden. De kans is dus groot dat dit de resultaten positief beïnvloed heeft, dat de leerlingen positief ten opzichte van het Nederlands geantwoord hebben omdat ze in de les Nederlands zaten. Het is mogelijk dat we tot andere conclusies gekomen waren indien het onderzoek tijdens verschillende lessen afgenomen was. Wat ook altijd kan, is dat de proefpersonen hun gedrag veranderd hebben omdat zij zich bewust waren van het feit dat ze deelnamen aan een onderzoek. Dit laatste valt echter niet te vermijden.

Verder denken we dat er in de wijze waarop het onderzoek is opgezet en uitgevoerd, weinig elementen te vinden zijn die tot een vertekening van de resultaten zouden kunnen leiden. De vragenlijst is op een eenvoudige en duidelijke manier opgesteld. Er is ook een proefafname gebeurd waarbij de zwakke punten verbeterd werden en door gebruik te maken van de puntenschaal kon de beoordeling op een objectieve wijze gebeuren. Er is dus geen sprake van subjectiviteit bij de interpretatie van de data. De enquête zou tot betrouwbare resultaten moeten leiden.

6. Besluit

De doelstelling van dit onderzoek was, om te achterhalen wat de taalattitudes van Surinaamse jongeren ten opzichte van het Nederlands zijn. We wilden daarbij ook nagaan of zij het Nederlands als een opgelegde taal ervaren of niet. Uit de resultaten is gebleken dat de jongeren over het algemeen een positieve houding ten opzichte van het Nederlands hebben. Ze gebruiken deze taal zowel in formele als informele situaties en staan positief tegenover het communicatieve en affectieve aspect ervan. Ze zijn van mening dat het Nederlands op sociaal vlak geen negatieve gevoelens oproept en dat het een goede taal is om informatie uit te wisselen. De beoordelingen van de attitudestellingen toonden ook aan dat het Nederlands een erg belangrijke positie inneemt in de Surinaamse samenleving en dat de studenten een rooskleurige toekomst zien voor deze taal. Uit de reacties van de respondenten is nergens gebleken dat zij het Nederlands als een opgelegde taal ervaren. Op de stelling, ‘Het Nederlands roept negatieve herinneringen aan ons koloniaal verleden op’, antwoordden de meeste jongeren (64% van de proefgroep) negatief. De Surinaamse studenten uit de laatste twee klassen van het VOS lijken het dus eens te zijn met Gobardhan-Rambocus wanneer zij zegt dat het Nederlands in de nabije toekomst de officiële taal zal blijven omdat het van een opgelegde taal een eigen taal geworden is en wel de Surinaamse variant ervan. (Gobardhan-Rambocus 2001: 511)

Zoals in de vorige paragraaf vermeld werd, is verder onderzoek omtrent de taalattitudes van Surinamers zeker aangewezen. Een onderzoek met meer respondenten die willekeurig gekozen zijn uit alle lagen van de bevolking en alle delen van Suriname, zou tot erg interessante resultaten kunnen leiden. Ook het uitvoeren van dit onderzoek bij een andere leeftijdsgroep, of over tien jaar bijvoorbeeld zou een boeiende aanvulling zijn. De multiculturele en meertalige Surinaamse samenleving biedt nog meer dan voldoende onderzoekstof voor verschillende disciplines.

Literatuur

Geschreven publicaties

- AGHEYISI, R., J.A. FISHMAN, *Language attitudes studies: A brief survey of methodological approaches*. In: *Anthropological Linguistics*, 12, 137-157, 1970.
- AJZEN, I., M. FISHBEIN, *Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, Addison-Wesley, 1975.
- AJZEN, I., M. FISHBEIN, *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1980.
- ALLPORT, G.W., *Attitudes*. In: Fishbein, M., *Readings in Attitude Theory and Measurement*. New York, John Wiley & Sons, 3-13, 1967.
- ASIN, L., L. GOBARDHAN, I. KRISHNADATH, *Onderwijs in en van het Nederlands in Suriname*. Paramaribo, Congres Nederlandse Taalunie, 2004.
- BAKKER, E., L. DALHUISEN, M. HASSANKHAN, F. STEEGH, *Geschiedenis van Suriname: Van stam tot staat*. Zutphen, Walburg Pers, 1993.
- BRANDON, R., *Suriname in de Nederlandse Taalunie*. Tilburg, Universiteit van Tilburg, 2006.
- BUDDINGH', H., *Geschiedenis van Suriname*. Utrecht, Spectrum, 1995.
- CARLIN, E.B., J. ARENDS, *Atlas of the Languages of Suriname*. Leiden, KITLV Press, 2002.
- CHARRY, E., G. KOEFOED, P. MUYSKEN, *De Talen van Suriname: achtergronden en ontwikkelingen*. Muiderberg, Coutinho BV, 1983.
- COOPER, R.L., J.A. FISHMAN, *The study of language attitudes*. In: *International Journal of the Sociology of Language*, 3, 5-19, 1974.
- EDWARDS, J., *Language, Society and Identity*. Oxford, Blackwell, 1985.
- FISHMAN, J.A., *Sociolinguistics: A brief introduction*. Rowley, Newbury House Publishers, 1971.
- GOBARDHAN-RAMBOCUS, L., *Onderwijs als sleutel tot maatschappelijke vooruitgang. Een taal- en onderwijsgeschiedenis van Suriname, 1651-1975*. Zutphen, Walburg Pers, 2001.
- HOUT, R. VAN, U. KNOPS, *Language Attitudes in the Dutch Language Area: An Introduction*. In: Hout, R. van, U. Knops (eds.), *Language Attitudes in de Dutch Language Area*. Dordrecht, Foris, 1-23, 1988.

- JASPAERT, K., S. KROON, *The Relationship between Language Attitudes and Language Choice*. In: Hout, R. van, U. Knops (eds.), *Language Attitudes in de Dutch Language Area*. Dordrecht, Foris, 157-171, 1988.
- KNOPS, E.J.J., *Attitudes van Vlamingen tegenover de Nederlandse Standaardtaal*. Nijmegen, Knops, 1982.
- KNOPS, U., *Andermans en eigen taal/ een inleiding in de sociale psychologie van taal*. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1987.
- KRUIJER, G. J., *Suriname en zijn burens: landen in ontwikkeling*. Meppel, J. A. Boom en Zoon, 1968.
- NEDERLANDSE TAALUNIE, *Taalpeil*. Den Haag, Janssen Pers, 2005.
- PAANAKKER, T., *Geere gesproken? Taalattitudes van Maastrichtenaren ten opzichte van het Maastrichts*. Maastricht, K.U.Brabant, 2000.
- SERCU, L., *Taal en onderwijs, een inleiding in de (gestuurde) tweede-/ en vreemde-taalverwerving*. Leuven, K.U.Leuven, 2003.
- SIJS, N. VAN DER, *Wereldnederlands: Oude en jonge variëteiten van het Nederlands*. Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005.
- WEL, F. J. VAN, *Het Nederlands in Suriname*. Den Haag, Kabinet voor Surinaamse en Nederlands-Antilliaanse Zaken, s.d.
- WOLF, T., *Wiens Surinaams-Nederlands?* In: *Nederlands in Suriname. Tijdschrift van de Surinaamse Vereniging van Neerlandici*, 9/2-10/1, 36-39, 2005.

Elektronische publicaties

Taalunieversum: onderwijstermenlijst. Nederlandse Taalunie. 28 september 2004

<<http://www.taalunieversum.org/onderwijs/termen>>

Taalschrift: Tijdschrift over taal en taalbeleid. Nederlandse Taalunie. 29 juni 2006

<<http://www.taalschrift.org/reportage>>

Figuren en Tabellen

Figuur 1: <i>Organigram Surinaams onderwijssysteem</i>	21
Tabel 1: Aantal sprekers per taal.....	12
Tabel 2: Profielen van de scholen.....	22
Tabel 3: Dimensies in het derde luik van de vragenlijst.....	24
Tabel 4: Frequentie per leeftijd.....	26
Tabel 5: Frequentie per school.....	27
Tabel 6: Gebruik Nederlands gedurende één week.....	29
Tabel 7: Frequentietabel situatie de weg vragen.....	30
Tabel 8: Frequentietabel situatie contact met politie.....	31
Tabel 9: Frequentietabel situatie kantine.....	31
Tabel 10: Frequentietabel situatie buiten de lessen.....	32
Tabel 11: Frequentietabel situatie sociale leven.....	33
Tabel 12: Frequentietabel situatie gesprek met persoon die Nederlands kan.....	33
Tabel 13: Frequentietabel situatie religieuze bijeenkomsten.....	34
Tabel 14: Frequentietabel situatie een brood halen.....	35
Tabel 15: Frequentietabel stelling geforceerde situatie.....	36
Tabel 16: Frequentietabel stelling grotere woordenschat en meer grammaticale mogelijkheden.....	37
Tabel 17: Frequentietabel stelling beter uitdrukken dan in het Engels.....	37
Tabel 18: Frequentietabel stelling een mop vertellen.....	38
Tabel 19: Frequentietabel stelling Nederlands mooie taal.....	39
Tabel 20: Frequentietabel stelling trots op beheersing Nederlands.....	39
Tabel 21: Frequentietabel stelling negatieve herinneringen oproepen.....	40
Tabel 22: Frequentietabel stelling aansluiting bij de Taalunie.....	40
Tabel 23: Frequentietabel stelling Nederlands is belangrijkste taal.....	41
Tabel 24: Frequentietabel stelling op straat aanspreken.....	41
Tabel 25: Frequentietabel stelling bestaan verschillende talen.....	42
Tabel 26: Frequentietabel stelling Engels leren nuttiger.....	42
Tabel 27: Frequentietabel stelling kinderen in Nederlands opvoeden.....	43
Tabel 28: Frequentietabel stelling Nederlands over 20 à 30 jaar.....	44
Tabel 29: Frequentietabel stelling wiskundeonderwijs in Suriname.....	44
Tabel 30: Frequentietabel stelling jong liever Nederlands dan oud.....	45
Tabel 31: Frequentietabel stelling oud Nederlands belangrijker dan jong.....	45
Tabel 32: Frequentietabel stelling vooruit komen in de samenleving.....	46
Tabel 33: Frequentietabel stelling onderwijs in moedertaal.....	46
Tabel 34: Frequentietabel stelling Engels officiële taal.....	47
Tabel 35: Kruistabel geslacht – gemiddelde leeftijd.....	48
Tabel 36: Kruistabel geslacht – gemiddelde score situatieschetsen.....	48
Tabel 37: Kruistabel school – gemiddelde score situatieschetsen.....	49
Tabel 38: Kruistabel opvoeding Nederlands - gemiddelde score situatieschetsen.....	50
Tabel 39: Kruistabel opvoeding Sranan – gemiddelde score situatieschetsen.....	50
Tabel 40: Kruistabel geslacht - gemiddelde score attitudestellingen.....	51
Tabel 41: Kruistabel school – gemiddelde score attitudestellingen.....	52
Tabel 42: Kruistabel opvoeding Nederlands - gemiddelde score attitudestellingen.....	52

Tabel 43: Kruistabel opvoeding Sranan – gemiddelde score attitudestellingen.....	53
Tabel 44: Kruistabel Nederlands is belangrijkste taal – gemiddelde score situatieschetsen....	54
Tabel 45: Kruistabel vooruit komen in de samenleving – gemiddelde score situatieschetsen.	54
Tabel 46: Kruistabel Nederlands mooie taal – gemiddelde score situatieschetsen.....	55
Tabel 47: Kruistabel negatieve herinneringen oproepen – gemiddelde score situatieschetsen	55
Tabel 48: Kruistabel situatie kantine – gemiddelde score attitudestellingen.....	56
Tabel 49: Kruistabel situatie buiten de lessen – gemiddelde score attitudestellingen.....	57
Tabel 50: Kruistabel situatie sociale leven – gemiddelde score attitudestellingen.....	57
Tabel 51: Kruistabel situatie gesprek met persoon die Nederlands kan – gemiddelde score attitudestellingen.....	58

Bijlage 1: Brief afname

Aan de personen die het onderzoek gaan afnemen

Beste,

In dit onderzoek wordt nagegaan hoe Surinaamse jongeren vandaag de dag tegenover het Nederlands staan. Door middel van een vragenlijst wil ik onderzoeken hoe jongeren de positie van het Nederlands in de Surinaamse samenleving zien en hoe zij zelf over deze taal en de toekomst ervan denken.

Het onderzoek bestaat uit drie delen. Eerst worden enkele persoonsgegevens gevraagd, daarna wordt er gevraagd om enkele situaties te beoordelen en tot slot wordt naar de mening over enkele stellingen in verband met het Nederlands en het Nederlands in vergelijking met andere talen, gevraagd. Het invullen van deze enquête zal ongeveer een kwartiertje in beslag nemen.

De bedoeling is, dat het onderzoek afgenomen wordt in de laatste twee klassen van het middelbaar onderwijs, dus bij 15-16 jarigen. De enquête zou in verschillende types van scholen terecht moeten komen zodat alle klassen van de bevolking eraan kunnen meewerken.

Belangrijk is, dat de afname van het onderzoek, zo veel mogelijk op dezelfde manier gebeurt. Eerst en vooral is het belangrijk dat de leerlingen niet samen werken. Ook is het van belang dat, wanneer de leerlingen vragen stellen, dat er dan in het Nederlands geantwoord wordt. Tijdens het onderzoek mag er geen andere taal dan het Nederlands gesproken worden. Let er ook op dat je geen antwoorden suggereert, dat je niet laat uitschijnen wat jouw antwoord zou zijn. Met dit onderzoek proberen we naar individuele meningen te peilen en het zou spijtig zijn als deze op één of andere manier beïnvloed werden. De afname zal ongeveer 15 minuten in beslag nemen, als de leerlingen er veel langer aan werken mag je hen daarop wijzen en hen aanmoedigen om door te werken.

Ik dank u nu reeds voor het meewerken aan deze enquête.

Met vriendelijke groeten,

Laura Fierens

Bijlage 2: Onderzoek naar de taalattitudes van Surinaamse jongeren t.o.v. het Nederlands

1. Persoonsgegevens

Leeftijd: ... jaar

Geslacht: 0 man
1 vrouw

In welke taal ben je opgevoed?

Als je in meerdere talen opgevoed bent, waarbij één taal dominant was, kruis dan alleen de dominante taal aan. Heb je het gevoel dat de verschillende talen even vaak gebruikt werden, kruis dan de verschillende talen aan.

0 Nederlands
0 Sranan
0 Sarnami
0 Surinaams-Javaans
0 andere:

Welke talen beheers je?

0 Nederlands
0 Sranan
0 Sarnami
0 Surinaams-Javaans
0 andere:

Geef in procenten weer hoe vaak je welke taal gebruikt gedurende één week.

Als je bijvoorbeeld op school en thuis Nederlands spreekt, maar met je vrienden Sranan. Dan kan je het als volgt aanduiden: 70% Nederlands - 30% Sranan.

De taal die je op school tijdens de lessen spreekt, telt niet mee.

Hou er rekening mee dat wanneer je alles optelt, je 100% bekomt.

... % Nederlands
... % Sranan
... % Sarnami
... % Surinaams-Javaans
... % andere:

2. Situatieschetsen

In deze vragenlijst wordt onderzocht, in welke situaties Nederlands gebruikt wordt. Er wordt gevraagd om aan te geven of je in de volgende situaties zou reageren zoals de stelling het zegt, of juist niet. Kruis bij elke vraag het getal aan dat het meest je mening weerspiegelt.

De getallen hebben de volgende betekenissen:

1 = nooit

2 = soms

3 = vaak

4 = altijd

Voorbeeld:

Als ik thuis kom van school, dan eet ik een warme maaltijd. 1 2 ③ 4

Doe je dat altijd, dan omcirkel je getal 4.

Doe je dat nooit, dan omcirkel je getal 1.

De persoon die deze vraag beantwoordde, omcirkelde getal 3. Dat wil zeggen dat hij vaak een warme maaltijd eet als hij thuis komt van school, maar niet altijd.

Beoordeel nu de volgende stellingen op dezelfde manier.

Belangrijk is dat je bij elke stelling een beoordeling geeft en dat je maar één getal per stelling omcirkelt.

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
1. Als iemand me op straat de weg vraagt, dan gebeurt dat in een andere taal dan het Nederlands.	1	2	3	4
2. Als ik in contact zou komen met de politie, dan zou ik in het Nederlands spreken.	1	2	3	4
3. Als iemand in een kantine Nederlands spreekt, doet dat wat vreemd aan.	1	2	3	4
4. Buiten de lessen praat ik Nederlands met mijn klasgenoten.	1	2	3	4
5. In het sociale leven in mijn buurt spreekt men Nederlands.	1	2	3	4
6. Als de persoon waarmee ik in gesprek ben Nederlands kan, dan zal het gesprek in het Nederlands verlopen.	1	2	3	4
7. Bij religieuze bijeenkomsten praten we geen Nederlands.	1	2	3	4
8. Een brood halen in de winkel, gebeurt in een andere taal dan het Nederlands.	1	2	3	4

3. Vragenlijst

Deze vragenlijst gaat over de houding ten opzichte van het Nederlands. Er wordt gevraagd om aan te geven in hoever je het eens of oneens bent met de volgende stellingen. Kruis bij elke vraag het getal aan dat het meest je mening weerspiegelt.

De getallen hebben de volgende betekenissen:

1 = volledig oneens

2 = oneens

3 = evenveel eens als oneens

4 = eens

5 = volledig eens

Voorbeeld:

Tina is het mooiste meisje van de klas. 1 2 3 4 ⑤

Ben je het volledig eens met deze stelling, dan omcirkel je getal 5.

Ben je het volledig oneens met deze stelling, dan omcirkel je getal 1.

De persoon die deze vraag beantwoordde, omcirkelde getal 5. Dat wil zeggen dat hij het er volledig mee eens is dat Tina het mooiste meisje van de klas is.

Beoordeel nu de volgende stellingen op dezelfde manier.

Belangrijk is dat je bij elke stelling een beoordeling geeft en dat je maar één getal per stelling omcirkelt.

	Vol. Oneens	Oneens	Evenv. eens als oneens	Eens	Vol. eens
1. Nederlands is de belangrijkste taal van Suriname.	1	2	3	4	5
2. Elke inwoner van Suriname zou onderwijs in zijn moedertaal moeten kunnen volgen.	1	2	3	4	5
3. Om vooruit te komen in deze samenleving, moet je Nederlands kennen.	1	2	3	4	5
4. Het is belangrijk dat mensen en verenigingen ervoor zorgen dat de verschillende talen in Suriname blijven bestaan.	1	2	3	4	5
5. Ik ga mijn kinderen later in het Nederlands opvoeden.	1	2	3	4	5
6. Over 20 à 30 jaar zal Nederlands minder belangrijk zijn in Suriname dan nu.	1	2	3	4	5
7. In het Nederlands kan je zaken vaak beter uitdrukken dan in het Engels.	1	2	3	4	5
8. Nederlands is een mooie taal.	1	2	3	4	5
9. Ik ben er trots op, dat ik het Nederlands beheers.	1	2	3	4	5
10. Over enkele tientallen jaren zal het wiskundeonderwijs in Suriname, in het Engels gegeven worden.	1	2	3	4	5

	Vol. Oneens	Oneens	Evenv. eens als oneens	Eens	Vol. eens
11. Een mop is minder grappig als je die in het Nederlands vertelt.	1	2	3	4	5
12. Het Nederlands roept negatieve herinneringen aan ons koloniaal verleden op.	1	2	3	4	5
13. Nederlands spreken zorgt voor een geforceerde situatie.	1	2	3	4	5
14. Als iemand me op straat in het Sranan aanspreekt, voel ik me meer op mijn gemak dan wanneer die persoon dat in het Nederlands zou doen.	1	2	3	4	5
15. Nederlands is een taal met een grotere woordenschat en meer grammaticale mogelijkheden dan de andere talen in Suriname.	1	2	3	4	5
16. Jonge mensen spreken liever Nederlands dan oudere mensen.	1	2	3	4	5
17. Engels leren is op dit moment nuttiger dan Nederlands leren.	1	2	3	4	5
18. Het is goed dat Suriname lid geworden is van de Nederlandse Taalunie.	1	2	3	4	5
19. Niet het Nederlands, maar het Engels zou de officiële taal van Suriname moeten zijn.	1	2	3	4	5
20. Oudere mensen vinden Nederlands een belangrijkere taal dan jongeren.	1	2	3	4	5

